

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Anja MILAVIĆ

**HRVAŠKO KMETIJSTVO V PRIMERJAVI S KMETIJSTVI
SOSEDNIH DRŽAV**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**CROATIAN AGRICULTURE COMPARED TO AGRICULTURE IN
NEIGHBORING COUNTRIES**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2016

Diplomsko delo je zaključek Univerzitetnega študija kmetijstva – zootehniko. Opravljeno je bilo na Katedri za agrarno ekonomiko, politiko in pravo Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za študij 1. in 2. stopnje Oddelka za zootehniko je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Emila Erjavca.

Recenzent: prof. dr. Stanko Kavčič

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Andrej LAVRENČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Emil ERJAVEC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Stanko KAVČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je naloga rezultat lastnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostop do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Anja Milavić

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Dn
- DK UDK 631(043)=163.6
- KG kmetijstvo/makroekonomsko
okolje/gospodarstva/pridelava/pridelek/cene/zunanjetrgovinsko poslovanje/Hrvaška
- KK AGRIS E10
- AV MILAVIĆ, Anja
- SA ERJAVEC, Emil (mentor)
- KZ SI -1230 Domžale, Groblje 3
- ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
- LI 2016
- IN HRVAŠKO KMETIJSTVO V PRIMERJAVI S KMETIJSTVI SOSEDNIJH
DRŽAV
- TD Diplomsko delo (Univerzitetni študij)
- OP VIII, 46 str., 23 pregl., 17 sl., 38 vir.
- IJ SI
- JI sl/en
- AI Cilj naloge je predstaviti in primerjati značilnosti kmetijstva Hrvaške in sosednjih držav: Slovenije, Italije, Črne gore, Srbije, Madžarske ter Bosne in Hercegovine. Hrvaško smo primerjali s sosednjimi državami po izbranih kazalnikih s področja makroekonomskega okolja, strukture kmetijskih gospodarstev, pridelave in pridelka, odkupnih cen ter zunanjetrgovinskega poslovanja. Ugotovili smo, da se kmetijstvo še vedno uvršča med najpomembnejše sektorje nacionalnega gospodarstva. Za vse države je značilna razpršena velikostna struktura. Hrvaška kmetijska pridelava stagnira, kar še posebej velja za živinorejo. Hrvaška ima v primerjavi s sosedomi povprečno storilnosti v kmetijstvu. Cene kmetijskih pridelkov precej nihajo in so sorazmerno nizke. Hrvaška je tako kot tudi vse primerjane države, z izjemo Srbije in Madžarske, neto uvoznica hrane.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- DN Dn
- DC UDC 631(043)=163.6
- CX agriculture/macroeconomic environment/economy/production/yield/price/foreign trade/Croatia
- CC AGRIS E10
- AU MILAVIĆ, Anja
- AA ERJAVEC, Emil (supervisor)
- PP SI – 1230 Domžale, Groblje 3
- PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science
- PY 2016
- TI CROATIAN AGRICULTURE COMPARED TO AGRICULTURE IN NEIGHBORING COUNTRIES
- DT Graduation Thesis (University studies)
- NO VIII, 46 p., 23 tabl., 17fig., 38 ref.
- LA SI
- AL sl/en
- AB This thesis introduces and compares the characteristics of agriculture in Croatia and its neighbouring countries – Slovenia, Italy, Montenegro, Serbia, Hungary and Bosnia and Herzegovina. Croatia is compared to its neighbouring countries according to the selected indicators namely in the area of macroeconomic environment, structure of agriculture economy, production and crop, redemption price and commercial business. The thesis confirms agriculture is maintaining its position as one of the most important sectors of national economy. Dispersed size structure is a characteristic of all the countries. Croatian agriculture cultivation stagnates, particularly in the area of livestock farming. Compared to its neighbouring countries, Croatia holds average productivity in agriculture. Crop prices fluctuate and are relatively low. Croatia is a net importer of food, as well as the rest of the compared countries with the exception of Serbia and Hungary.

KAZALO VSEBINE

	Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
	Key Words Documentation (KWD)	IV
	Kazalo vsebine	V
	Kazalo preglednic	VI
	Kazalo slik	VIII
1	UVOD	1
2	PREGLED LITERATURE	3
2.1	PREDSTAVITEV HRVAŠKE	3
2.1.1	Splošni podatki in makroekonomsko okolje	3
2.1.2	Kmetijstvo v Republiki Hrvaški	5
2.1.3	Odkupne cene	14
2.1.4	Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi	15
2.2	Kmetijstvo evropske unije	18
3	MATERIALI IN METODE	21
4	REZULTATI	23
4.1	MAKROEKONOMSKO OKOLJE	23
4.2	PROIZVODNI VIRI IN STRUKTURA KMETIJSKIH GOSPODARSTEV	25
4.2.1	Raba zemljišč	25
4.2.2	Velikost kmetijskih gospodarstev	26
4.3	PRIDELAVA IN PRIDELEK	27
4.4	ODKUPNE CENE	30
4.5	ZUNANJA TRGOVINA	33
5	RAZPRAVA	36
6	SKLEPI	38
7	POVZETEK	39
8	VIRI	41
	ZAHVALA	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Delež kmetijstva v narodnem gospodarstvu (v %), 2011–2014 (The World Bank Group, 2016a, 2016b)	5
Preglednica 2:	Kmetijska raba zemljišč po kategorijah v hektarih, Republika Hrvaška (DZS, 2015).....	8
Preglednica 3:	Struktura kmetijskih gospodarstev (v 1000) (Eurostat, 2016b).....	9
Preglednica 4:	Pridelek pšenice in mlečnost krav, 2005–2014, Hrvaška (DZS, 2016a, 2016b, 2016c; HPA, 2016)	14
Preglednica 5:	Indeksi odkupnih cen v kmetijstvu, 2005–2013 (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016c).....	14
Preglednica 6:	Povprečne odkupne cene (v EUR/ t), 2009–2015 (DZS, 2016d).....	15
Preglednica 7:	Zunanja trgovina kmetijskih pridelkov in živil (v milijon EUR), 2009–2014 (HGK, 2016a)	16
Preglednica 8:	Izvoz agroživilstva (v milijon EUR), (HGK, 2016b)	17
Preglednica 9:	Uvoz agroživilstva (v milijon EUR) (HGK, 2016b)	17
Preglednica 10:	Delež kmetijstva v gospodarstvu, EU-27, 2012 (Evropska komisija, 2016).....	18
Preglednica 11:	Struktura kmetijskih gospodarstev, EU-28, 2013 (Evropska komisija, 2016).....	19
Preglednica 12:	Zunanja trgovina kmetijskih pridelkov in živil, EU-27 (v milijon EUR), 2012 (Evropska komisija 2013b)	20
Preglednica 13:	BDP na prebivalca za izbrane države (v EUR) (SPIRIT Slovenija, 2016c; UMAR, 2016).....	23
Preglednica 14:	Stopnja inflacije za izbrane države (letno povprečje, v %) (SPIRIT Slovenija, 2016c; UMAR, 2016).....	24
Preglednica 15:	Deleži kmetijstva v ključnih kazalnikih za izbrane države (The World Bank Group, 2016a, 2016b)	24
Preglednica 16:	Kmetijska zemljišča po kategorijah za izbrane države (v ha), 2013 (Eurostat, 2016a)	25
Preglednica 17:	Skupne kmetijske površine ter njive in vrtovi na prebivalca za izbrane države (v ha), 2013 (Eurostat, 2016a; FAOSTAT 2016a).....	26
Preglednica 18:	Število kmetijskih gospodarstev po velikosti zemljišč za izbrane države (v %), 2013 (Eurostat, 2016b)	26

Preglednica 19:	Indeks skupne kmetijske pridelave za izbrane države (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016d).....	28
Preglednica 20:	Delež kmetijskih proizvodov v zunanji trgovini z blagom (%) (FAOSTAT, 2016f)	33
Preglednica 21:	Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi za izbrane države (v 1000 EUR) (FAOSTAT, 2016f).....	33
Preglednica 22:	Izvoz agroživilskih proizvodov po strukturi skupin proizvodov za izbrane države (v %), 2013 (FAOSTAT, 2016f).....	34
Preglednica 23:	Uvoz agroživilskih proizvodov po strukturi skupin proizvodov za izbrane države (v %), 2013 (FAOSTAT, 2016f).....	35

KAZALO SLIK

Slika 1:	Statistični indikatorji za obdobje 2011–2015 (v %) (SPIRIT Slovenija, 2016b)	4
Slika 2:	Raba kmetijskih zemljišč (v ha) (DZS, 2016a)	7
Slika 3:	Skupna bruto vrednost kmetijske pridelave (v milijon EUR), 2008-2013 (FAOSTAT, 2016e).....	9
Slika 4:	Bruto vrednost kmetijske pridelave (v %), 2008–2013 (FAOSTAT, 2016e)	10
Slika 5:	Setvena struktura poljščin, 2009–2014 (DZS, 2016a).....	10
Slika 6:	Struktura trajnih nasadov, 2009–2014 (DZS, 2016a).....	11
Slika 7:	Struktura pridelave žit v letu 2014 (DZS, 2016b)	12
Slika 8:	Stalež živine, 2005–2015 (DZS, 2016c).....	13
Slika 9:	Bruto vrednost pridelave EU-27 (v %), 2009–2013 (FAOSTAT, 2016e)	19
Slika 10:	Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev za izbrane države (v ha KZU), 2013 (Eurostat, 2016a, 2016b)	27
Slika 11:	Pridelek pšenice in pire v t/ha, povprečje za izbrane države, povprečje 2012- 2015 (Eurostat, 2016a)	29
Slika 12:	Pridelek jabolk v t/ha za izbrane države, povprečje 2012–2015 (Eurostat, 2016a)	29
Slika 13:	Mlečnost krav za izbrane države (v kg/kravo), povprečje 2012–2015 (Eurostat, 2016c, 2016d)	30
Slika 14:	Indeks odkupnih cen za izbrane države (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016c)....	31
Slika 15:	Indeks odkupnih cen žit (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016c).....	31
Slika 16:	Indeks odkupnih cen v živinoreji za izbrane države (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016c).....	31
Slika 17:	Odkupna cena izbranih pridelkov za izbrane države, povprečje 2011–2014 (EUR/t) (FAOSTAT, 2016g).....	32

1 UVOD

Kmetijstvo je narodno gospodarsko in družbeno pomembna dejavnost. V 28 državah članicah Evropske unije (EU) je približno 12 milijonov kmetov, dodatni štirje milijoni prebivalcev pa so zaposleni v živilskem sektorju. Kmetijski in živilski sektor skupaj zagotavljata 7 % vseh delovnih mest in ustvarita 6 % evropskega bruto domačega proizvoda (Evropska unija, 2014).

Republika Hrvaška je leta 2013 postala članica EU. Analiza hrvaškega kmetijstva je zanimiva, ker je Hrvaška najnovejša članica EU, soseda Slovenije in ker je zaradi njenega pristopa k EU prišlo tudi do sprememb tako na področju kmetijstva na Hrvaškem kot tudi v zunanji trgovini s Slovenijo in drugimi sosedami. Za primerjavo s sosednjimi državami sem se odločila, ker so na geografsko povezanem prostoru in zato primerljive s Hrvaško, hkrati pa so za to državo pomembne zaradi trgovanja z agroživilskim blagom.

Hrvaška se po pristopu sooča s konkurenco skupnega trga, z odpravo trgovinskih ovir pa bo vplivala tudi na razmere v slovenskem kmetijstvu. Zato nas zanima, kakšno je hrvaško kmetijstvo v primerjavi s sosednjimi državami, postavili pa smo si tudi naslednja vprašanja:

- Kakšna je makroekonomska vloga kmetijstva?
- Katere proizvodne vire ima posamezna država in kakšna je struktura kmetijskih gospodarstev?
- Kakšna sta obseg pridelave in pridelek na enoto proizvodnje?
- Kako se gibljejo odkupne cene in kakšna je njihova raven?
- Kakšne so značilnosti zunanje trgovine z agroživilskimi proizvodi?

Na Hrvaškem glede na naravno geografske značilnosti razlikujemo štiri kmetijska območja, in sicer nižinsko, gričevnato, gorsko ter jadransko regijo. Glavna žitorodna regija je nižinska regija in s tem kmetijsko najpomembnejši del Hrvaške (Feletar in Vuk, 2010). Hrvaška ima ugodne agro-klimatske pogoje za kmetijstvo. Zaradi raznovrstne klime,

reliefa in prsti uspeva v relativno ozkem kmetijskem področju več različnih posevkov (Mikuš in sod., 2010).

Glede na podatke iz leta 2010 je bilo na Hrvaškem 233.280 kmetijskih gospodarstev. V obdelavi je bilo 1,316 milijonov hektarov kmetijskih zemljišč (Ministarstvo poljoprivrede, 2014). Kmetijski sektor predstavlja 4 % BDP in zaposluje skoraj 14 % aktivnega prebivalstva. Glavni kmetijski pridelki so pšenica, koruza, sladkorna pesa, sadje in olivno olje (SPIRIT Slovenija, 2016a).

Države, obravnavane v diplomskem delu, smo razdelili v tri skupine. Italija, Slovenija, Madžarska in Hrvaška so članice EU (Italija od leta 1958, Slovenija in Madžarska od leta 2004, Hrvaška, ki je najnovejša članica, pa od leta 2013). Srbija in Črna gora sta državi kandidatki za članstvo v EU. Bosna in Hercegovina je morebitna država kandidatka.

S pomočjo analize statističnih virov in pregleda literature smo v diplomskem delu skušali prikazati podobnosti in/ali razlike v kmetijstvu Hrvaške in sosednjih držav v določenem časovnem obdobju po izbranih kazalnikih.

Naloga vsebuje več delov. V drugem poglavju je podrobneje predstavljeno hrvaško kmetijstvo in kmetijstvo EU. V tretjem poglavju so opisani materiali in metode dela, uporabljeni v diplomskem delu. V četrtem poglavju smo primerjali hrvaško kmetijstvo s kmetijstvi sosednjih držav na področju makroekonomskega okolja, strukture kmetijskih gospodarstev, pridelave, odkupnih cen in zunanje trgovine. Nalogo zaokroža kratka razprava, sklepi in povzetek.

2 PREGLED LITERATURE

2.1 PREDSTAVITEV HRVAŠKE

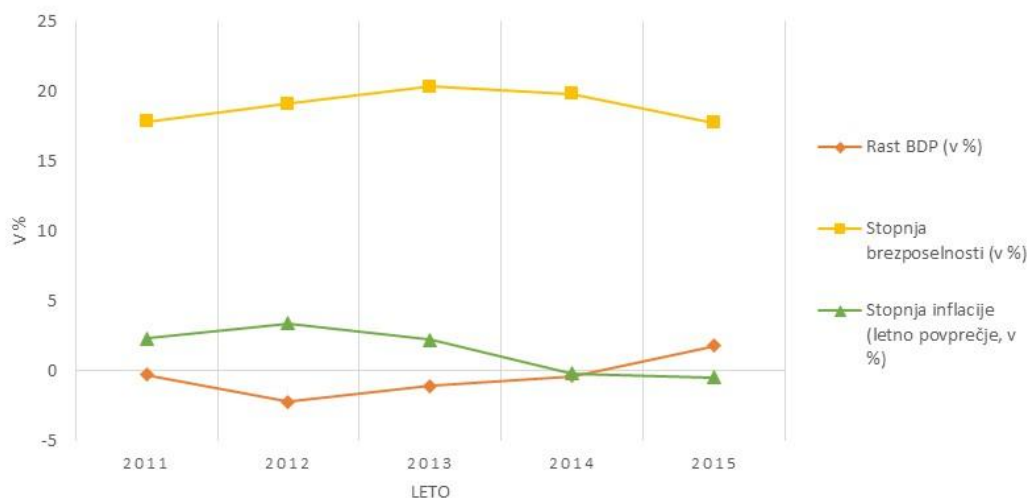
2.1.1 Splošni podatki in makroekonomsko okolje

Republika Hrvaška je obmorska država, ki leži v Jugovzhodni Evropi, s severnim robom pa se umešča tudi v Srednjo Evropo. Njena celotna površina obsega 87.609 km² (Mikuš in sod., 2010). Po popisu prebivalstva iz leta 2011 živi v Zagrebu 790.017 prebivalcev. Celotnega prebivalstva prav tako po popisu iz leta 2011 je 4.284.889 (DZS, 2011a). Gostota prebivalstva je največja v severozahodnem delu, najmanjša pa v gorskem območju (Lika, Gorski Kotar) (Mikuš in sod., 2010). Glavna etična skupina so Hrvati (3.874.321), poleg njih pa je tudi nekaj manjšin, med drugimi Srbi (186.633), Bosanci (31.479), Italijani (17.807), Albanci (17.513) in Madžari (14.048) (DZS, 2011b).

Hrvaška je razglasila svojo neodvisnost 25. junija 1991. V prvih letih tranzicije je doživela velik upad izvoza v srednje- in vzhodnoevropske države. Med drugim je to tudi posledica hrvaške vojne za neodvisnost, motenj v prometnih povezavah in izgube jugoslovanskega trga (Mikuš in sod., 2010).

Leta 2013 ja Hrvaška postala 28. članica EU. Pred pristopom k EU je morala številne svoje predpise in upravne postopke uskladiti s pravili EU (Evropska komisija, 2013a).

Ob vstopu Hrvaške v EU 1. julija 2013 se je njeno gospodarstvo že peto leto zapored zmanjševalo. Od oktobra 2008 je BDP na Hrvaškem realno upadel za 13,5 %, brezposelnost se je povečala z 8,1 na 17,5 %, povečal se je tudi javni dolg s 36 na 68 % BDP. Svetovni analitiki so bili precej optimistični in so od članstva Hrvaške v EU pričakovali zagon gospodarstva, vendar se to ni zgodilo. Brezposelnost se je še povečala in sicer na 18,5 %. Rasel je tudi javni dolg, od sredine leta 2013 do konca leta 2014 je zrasel z 68 na 82 % BDP. Ta naj bi se še povečal in dosegel 85 %. Po napovedih Evropske komisije naj bi javni dolg leta 2016 dosegel 89 % BDP. BDP je realno upadel tudi v letu 2014 in prav vsako leto v šestletnem obdobju med 2009 in 2014. Je edina država EU, v kateri se je to zgodilo toliko let zaporedoma (Kotnik, 2015).

Slika 1: Statistični indikatorji za obdobje 2011–2015 (v %) (SPIRIT Slovenija, 2016b)

Na Sliki 1 so prikazani statistični indikatorji za obdobje od leta 2011 do leta 2015. Stopnja inflacije je vsa leta negativna (deflacija), šele leta 2015 beležijo ponovno gospodarsko rast. Stopnja brezposelnosti se je od leta 2011 (17,8 %) do leta 2013 (20,3 %) povečevala, nato se je začela zmanjševati. Leta 2015 je bila 17,7 %. Inflacija se je od leta 2012 (3,4 %) zmanjševala, do leta 2015 za 2,9 %. Hrvaška je v globoki gospodarski krizi, kar se kaže tudi na stanju v kmetijstvu.

Inflacija in brezposelnost sta dve pomembni vprašanji, s katerima se sooča večina sodobnih držav. Odgovornost vlade je iskanje rešitev v smislu gospodarskega razvoja z zadovoljivo stopnjo inflacije in brezposelnosti skozi programe in reforme. Republika Hrvaška v opazovanem obdobju od leta 2005 do 2015 ni imela zaskrbljujoče stopnje inflacije, ta je bil v rangi s stopnjo EU. Je pa kritična brezposelnost. To pa je tudi vprašanje, s katerim se Hrvaška ukvarja že vse od začetka tranzicije (Mihovec, 2015).

2.1.2 Kmetijstvo v Republiki Hrvaški

Vloga kmetijstva v narodnem gospodarstvu

Sektor kmetijstva, gozdarstva in ribištva igra pomembno gospodarsko vlogo na Hrvaškem. Bruto dodana vrednost kmetijske pridelave se je v skladu z nacionalno klasifikacijo gospodarskih dejavnosti od leta 2002 (1.670,2 milijona EUR) do leta 2006 (2.147,3 milijona EUR) povečala za 22 %, medtem ko se je delež v skupnem BDP zmanjšal s 7,0 % na 5,4 % in nato ostal nespremenjen. V letu 2003 se je BDP zmanjšal zaradi dolgotrajne suše. V naslednjih treh letih je celotna pridelava rasla, delež kmetijstva v skupnem BDP se je zmanjševal, kar kaže, da je celotno gospodarstvo raslo veliko hitreje od kmetijstva (Mikuš in sod., 2010).

Delež zaposlenih v kmetijstvu niha. V letu 2005 je bil 16,9 %, v letu 2012 za 3,2 % manjši, torej 13,7 % (Volk in sod., 2014).

V Preglednici 1 je prikazan delež bruto dodane vrednosti kmetijske pridelave v skupnem BDP in % zaposlenih v kmetijstvu. Vidimo, da je delež kmetijstva v skupnem BDP iz leta v leto manjši. Enako je tudi z odstotkom zaposlenih v kmetijstvu. Ta se je od leta 2011 do leta 2014 zmanjšal za 4 %.

Preglednica 1: Delež kmetijstva v narodnem gospodarstvu (v %), 2011–2014 (The World Bank Group, 2016a, 2016b)

Leto	2011	2012	2013	2014
Delež kmetijstva v skupnem BDP (v %)	4,7	4,5	4,4	4,3
Zaposleni v kmetijstvu (v % od skupne zaposlenosti)	13	11	10	9

Naravno geografske značilnosti in raba zemljišč

V evropskem prometnem omrežju ima Republika Hrvaška križiščni in tranzitni položaj. Prečna pot čez Hrvaško je najkrajša povezava med vzhodnim delom Srednje in Južne Evrope. Srednjo Evropo povezuje z Jugovzhodno Evropo in dalje z Jugozahodno Azijo (Feletar in Vuk, 2010).

Glede na naravno geografske značilnosti na Hrvaškem razlikujemo štiri kmetijska območja. Nižinska regija zajema prostor naplavnih rečnih ravnin, rečnih teras in območja z lesnimi in njim podobnimi usedlinami. Nižinska regija se razteza od Medžimurja preko Podravine, Baranje, vzhodne Slavonije do Srema na vzhodu, nato čez Požeško kotlino, Posavino do Moslavine in Prigorja. Ta regija je glavna žitorodna regija in kmetijsko najpomembnejši del Hrvaške. Večji del zemljišč se uporablja za pridelavo pšenice in koruze, nato sledi sladkorna pesa, oljnice in druge industrijske rastline. Proti zahodu pa je več kmetijskih zemljišč s krmnimi rastlinami. Živinoreja je usmerjena v intenzivno hlevsko rejo, predvsem prašičerejo in govedorejo, medtem ko so druge veje živinoreje skoraj v popolnosti zamrle. Manjši del pripada vinogradom in sadovnjakom. Na naplavnih rečnih ravninah Save in Drave ter na poplavnih območjih njunih pritokov je razvito sladkovodno ribogojstvo (Feletar in Vuk, 2010).

Gričevnato regijo sestavljajo območja višja od 200 m nadmorske višine, kjer je manjši del površin v obdelavi, značilni pa sta večja vlažnost in nižje temperature. Tej regiji pripada Hrvaško Zagorje, Bilogora, slavonske gore, Banovina, Kordun in Žumberak. Gričevnato regijo označujejo predvsem majhna zemljišča, manjši prihodki in mešana poljedelško-živinorejsko-sadjarsko-vinogradniška proizvodnja. V poljedelski pridelavi prevladujejo krompir in zelenjava. Severni del te regije je usmerjen bolj v vinogradništvo, južni pa sadjarstvo, predvsem v vzgajanje sliv (Feletar in Vuk, 2010).

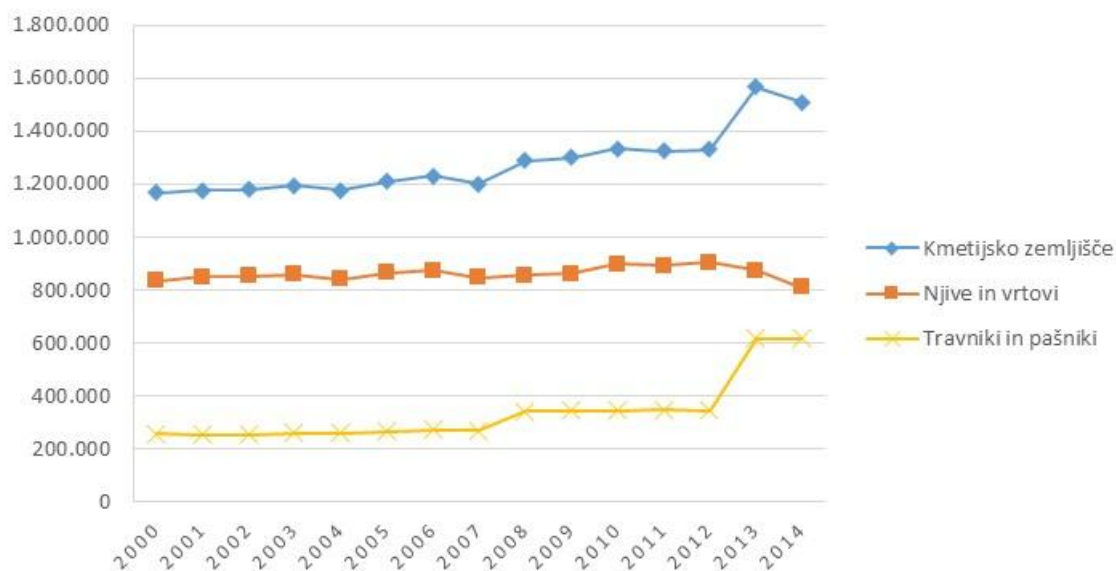
Od Bele Istre čez Gorski kotar in Liko do Dinare se razteza gorska regija. V tej regiji je 52 % površin pokritih z gozdovi, zato je gozdarstvo pomembnejše od kmetijstva. Malo je kmetijskih zemljišč, ki so v kraških uvalah in poljih. Na teh površinah sadijo krompir, zelje in sejejo odpornejše vrste žit. Kmetovanje, predvsem živinoreja, v tem delu zamira zaradi opustošenja v vojnem obdobju in izrazitega procesa staranja prebivalstva v že tako najredkeje poseljenem območju Hrvaške (Feletar in Vuk, 2010).

Večji del Istre, Kvarnerski otoki z ozkim obalnim pasom in Dalmacija sestavljajo jadransko kmetijsko regijo. Jadranska regija v kmetijstvu nazaduje zaradi preusmerjanja prebivalstva v terciarne in sekundarne dejavnosti ter zaradi izrazitega procesa litoralizacije (selitev prebivalstva iz zaledja v mesta ob obali) in depopulacije. Njive prekrivajo

tradicionalne kulture: na otokih vinogradi, agrumi in oljke, v delti Neretve agrumi in zelenjava, žita pa v Istri, kjer je v tej regiji tudi največ kmetijskih zemljišč. Za večja kraška polja v Dalmatinskem zaledju je značilna pridelava industrijskih rastlin, predvsem tobaka. Število glav živine se drastično zmanjšuje. V tej regiji imata velik pomen morski ribolov in marikultura (Feletar in Vuk, 2010).

Hrvaška s svojimi ugodnimi agro-klimatskimi pogoji omogoča raznovrstno kmetijsko pridelavo. V relativno ozkem kmetijskem področju zaradi raznovrstne klime, reliefa in prsti uspeva več posevkov, kot so žita, industrijske rastline, trta, sredozemsko sadje in zelenjava (Mikuš in sod., 2010).

Vendar se kmetijska pridelava zmanjšuje zaradi večletnega večjega vlaganja v terciarni in sekundarni sektor ter zapostavljanja primarnega sektorja. Velik problem so tudi migracije delovno aktivnih, nadarjenih in visoko izobraženih ljudi v mesta in tujino (Feletar in Vuk, 2010).

Slika 2: Raba kmetijskih zemljišč (v ha) (DZS, 2016a)

Na Sliki 2 je prikazana raba kmetijskih zemljišč od leta 2000 do leta 2014. Število hektarov kmetijskih zemljišč se je vsako leto povečevalo. Od leta 2012 do leta 2013 se je

zelo povečala površina travnikov in pašnikov, površina njiv in vrtov se je nekoliko zmanjšala.

Leta 2014 je bilo na Hrvaškem 1.508.885 hektarov kmetijskih zemljišč (Preglednica 2). Od tega je bilo 811.067 hektarov njiv in vrtov, približno 200 tisoč hektarov manj je bilo travnikov in pašnikov.

Preglednica 2: Kmetijska raba zemljišč po kategorijah v hektarih, Republika Hrvaška (DZS, 2015)

	2014
Kmetijsko zemljišče	1.508.885
Njive in vrtovi	811.067
Travniki in pašniki	618.070
Sadovnjaki	31.724
Vinogradi	26.164
Oljčni nasadi	19.082

Struktura kmetijskih gospodarstev in pridelava

Razdrobljena struktura kmetijskih gospodarstev in male kmetijske površine na kmetijsko gospodarstvo sta glavni značilnosti večine novih držav članic EU, vključno s Hrvaško (Volk in sod., 2014).

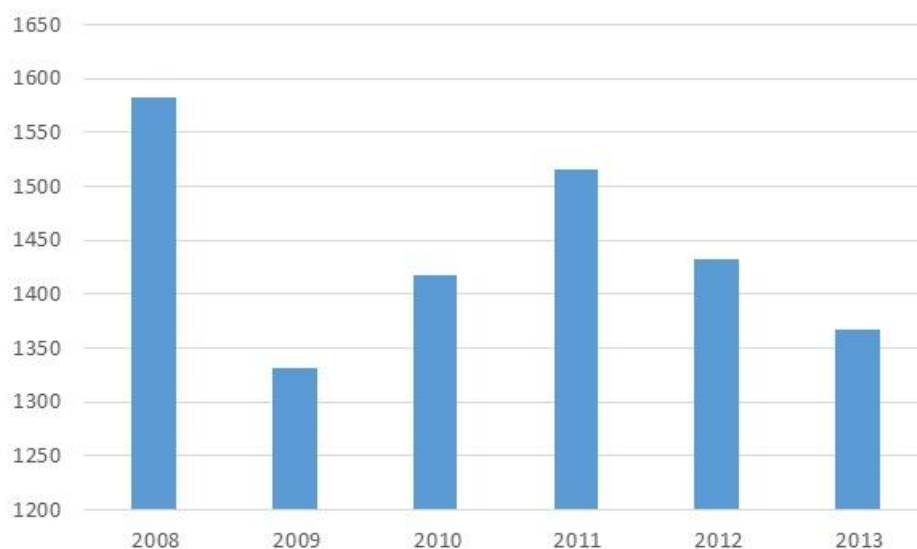
Po podatkih raziskovanj iz leta 2010, ki jih je izvajal Zavod za statistiko Hrvaške, se je kmetijska pridelava odvijala na 233.280 kmetijskih gospodarstvih. V obdelavi je bilo 1,316 milijonov hektarov kmetijskih zemljišč. Kar 99 % gospodarstev je družinskih, le en odstotek jih deluje kot pravna oseba. Eno gospodarstvo je v povprečju obdelovalo 5,6 hektara kmetijskih zemljišč, kar je v primerjavi z letom 2007 povečanje za 0,2 hektara oziroma 4,5 % (Ministarstvo poljoprivrede, 2014).

Preglednica 3: Struktura kmetijskih gospodarstev (v 1000) (Eurostat, 2016b)

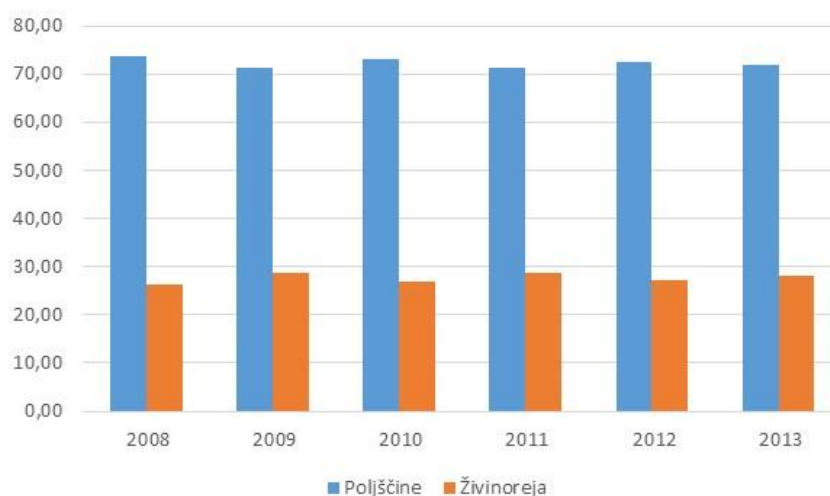
	2007	2010	2013
100 ha in več	0,58	0,85	1,35
Od 50 ha do 99,9 ha	1,24	2,29	2,61
Od 20 ha do 49,9 ha	5,16	7,8	6,91
Od 5 ha do 19,9 ha	34,59	44,12	37,3
Manj kot 5 ha	135,48	44,12	108,92

Prehod v tržno gospodarstvo in osamosvojitvena vojna sta povzročila padec kmetijske proizvodnje. Kmetijska pridelava na splošno kaže na visoko stopnjo negotovosti, ki je rezultat različnih vremenskih razmer v posameznem letu (Mikuš in sod., 2010).

Slika 3: Skupna bruto vrednost kmetijske pridelave (v milijon EUR), 2008-2013 (FAOSTAT, 2016e)

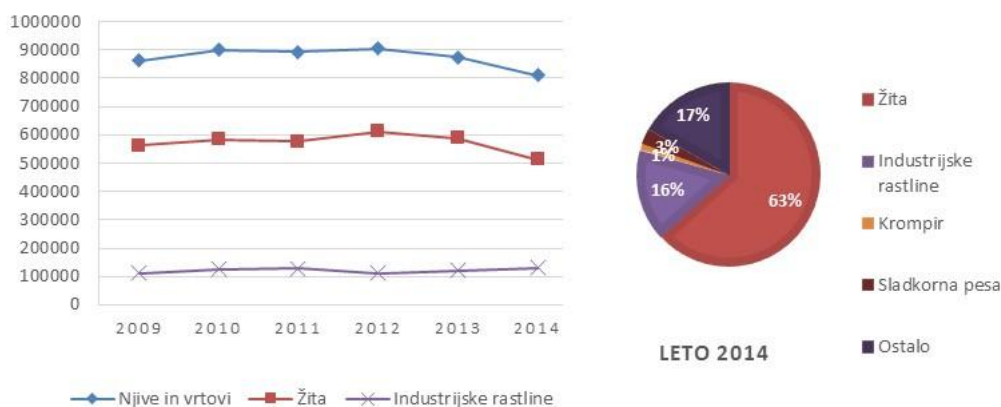
Na Sliki 3 je prikazana skupna bruto vrednost kmetijske pridelave v milijon EUR za obdobje od leta 2008 do leta 2013. Vrednost je od leta 2008 do leta 2009 padla, nato se je do leta 2011 večala. V letu 2011 se povečala na 1500 mio. EUR, nato je ta vrednost spet padla. V letu 2013 je vrednost skupne bruto pridelave znašala 1366 mio. EUR.

Slika 4: Bruto vrednost kmetijske pridelave (v %), 2008–2013 (FAOSTAT, 2016e)

Slika 4 prikazuje bruto vrednost kmetijske pridelave v odstotkih. V obdobju od leta 2008 do leta 2013 ni večjih odstopanj oz. razlik. Rastlinska pridelava predstavlja od 71 do 74 % celotne vrednosti kmetijske pridelave. Živinoreja predstavlja v teh letih od 26 do 29 % vrednosti kmetijske pridelave. Rastlinska pridelava ima največji delež v letu 2008 (73,81 %), v letu 2011 pa živinoreja (28,78 %).

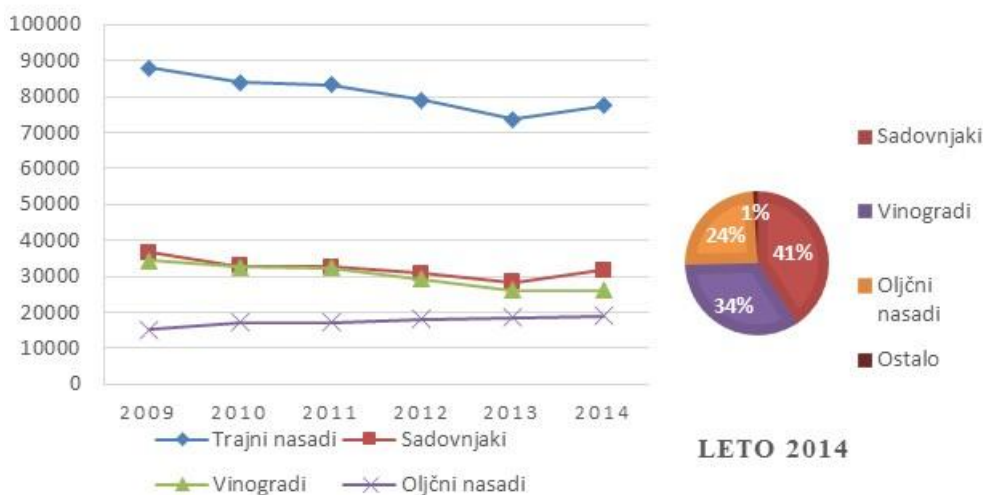
Rastlinska pridelava

Slika 5: Setvena struktura poljščin, 2009–2014 (DZS, 2016a)

Na Hrvaškem je bilo po podatkih Statističnega urada v letu 2014 811.067 ha njiv in vrtov, od tega je žito raslo na 513.537 ha površin, skoraj 130 000 ha je bilo namenjeno

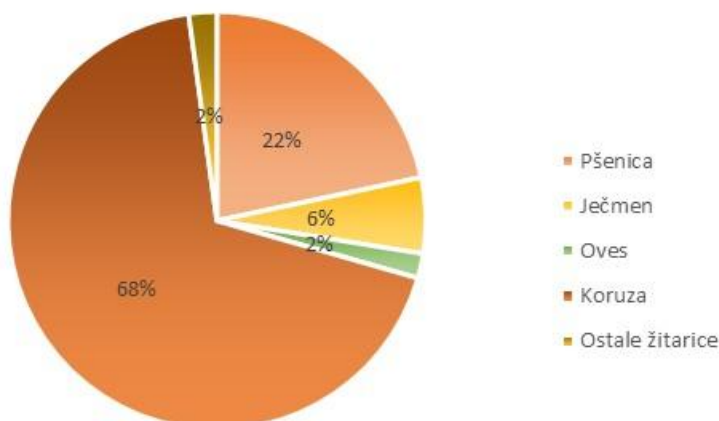
industrijskim rastlinam, sladkorna pesa je rasla na skoraj 22.000 ha. Glede na leto 2009 je površina njiv in vrtov v letu 2014 manjša, za kar 9 % manjša je tudi površina, zasejana z žiti (Slika 5).

Slika 6: Struktura trajnih nasadov, 2009–2014 (DZS, 2016a)

V letu 2014 je bilo 77.598 ha trajnih nasadov. Na skoraj 32.000 ha so sadovnjaki, vinogradi na približno 26.000 ha, oljčni nasadi pa pokrivajo 19.000 ha površin. Struktura trajnih nasadov se je od leta 2009 precej spremenila. Zmanjšal se je delež vinogradov in sadovnjakov, povečal se je delež oljčnih nasadov (Slika 6).

Največji delež celotne rastlinske pridelave ima pridelava žit. V strukturi pridelave žit ima dominantno mesto koruza. V petletnem obdobju od leta 2009 do leta 2013 ima v skupni pridelavi žit, izraženo kvantitativno, koruza 60,4 % delež. Republika Hrvatska je samozadostna pri pridelavi žita, zlasti z navadno pšenico, koruzo, ječmenom in ovsom, razen v letih, ko so vremenske razmere izjemno neugodne. Pri pridelavi trde pšenice, rži, prosa, sirka in drugih žit pa ne pokrijejo svojih potreb (Ministarstvo poljoprivrede, 2014).

Slika 7: Struktura pridelave žit v letu 2014 (DZS, 2016b)

Na Sliki 7 lahko vidimo, da je imela koruza v letu 2014 v strukturi pridelave žit 68 % delež, sledi pšenica z 22 % ter ječmen s 6 %. Vsa druga žita imajo zelo majhen delež.

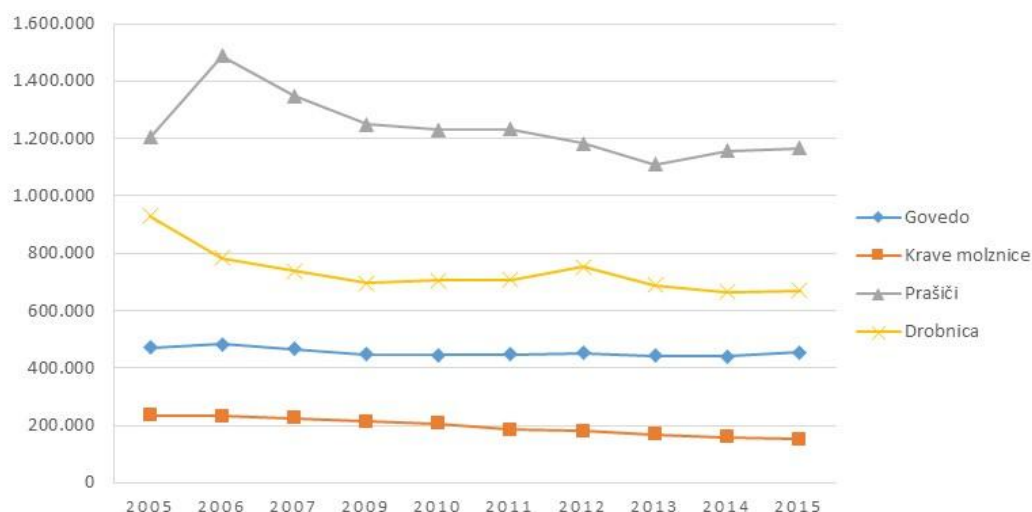
Pridelava zelenjave je zaradi podnebnih razmer, talnih in vodnih virov mogoča skozi vse leto. Vendar je bil kljub vsemu temu delež pridelave zelenjave od skupne vrednosti rastlinske pridelave v letu 2013 le 5,9 %. To je premalo glede na potrebe prebivalcev, turizma, živilske industrije, izvoza in možnosti zaposlitve. Večji delež pridelave zavzema intenzivna pridelava (na prostem, v rastlinjakih), in to na 8.134 hektarjih, medtem ko je manjši del pridelave ekstenziven (družinske kmetije), in sicer na 2.250 hektarjev. V obdobju od leta 2009 do leta 2013 se zmanjšujejo površine, namenjene pridelavi zelenjave. V primerjavi z letom 2009 so se v letu 2013 površine zmanjšale za 43,1 % (Ministarstvo poljoprivrede, 2014).

Prav tako je mogoča raznovrstna pridelava sadja glede na podnebne dejavnike ter talne in vodne vire. To pa ne pomeni, da je močno zastopana v skupni vrednosti rastlinske pridelave. V letu 2013 je vrednost pridelave sadja predstavljala le 7,5 % od skupne vrednosti rastlinske pridelave. V letu 2012 je le pridelava češenj in višenj s 188 % in mandarin z 255 % samozadostna glede na potrebe domačega trga. Površine, ki se koristijo za pridelavo sadja, so se v letu 2012 zmanjšale za 22,6 % v primerjavi z letom 2009.

Stopnja organiziranosti pridelovalcev v sektorju sadja je nizka. Poleg vsega pa Hrvaška nima zadostnih zmogljivosti in hladilnic za skladiščenje (Ministarstvo poljoprivrede, 2014).

Živinoreja

Delež živinoreje v skupni kmetijski pridelavi kontinuirano pada. Republika Hrvaška je velik uvoznik hrane, tudi živalskih proizvodov. V strukturi živinoreje ima najpomembnejšo vlogo govedoreja, prašičereja, reja perutnine in drobnice. Konjereja in čebelarstvo kljub nižjemu absolutnem deležu v živinoreji kažeta pozitiven trend in pomembne prispevke na svojem področju (Ministarstvo poljoprivrede, 2014).

Slika 8: Stalež živine, 2005–2015 (DZS, 2016c)

Število živine se konstantno zmanjšuje, kar lahko vidimo na Sliki 8, vseeno pa so padci staleža, npr. pri prašičereji, manjši kot v Slovenji. Po pristopu v EU beležimo celo porast staleža prašičev. Konstantno zmanjševanje beležimo pri kravah molznicah. Glede na leto 2005 jih je v letu 2015 za 83.464 manj. Če pogledamo število drobnice, vidimo, da se je v letu 2012 povečalo, nato se spet zmanjšuje. V primerjavi z letom 2005 se je stalež drobnice zmanjšal za 261.195.

Pridelki

Pridelek pšenice na hektar se od leta 2012 zmanjšuje. Mlečnost krav se od leta 2005 veča, le leta 2012 in 2013 beležimo zmanjšanje mlečnosti v primerjavi s predhodnim letom. Vse to vidimo v Preglednici 4.

Preglednica 4: Pridelek pšenice in mlečnost krav, 2005–2014, Hrvaška (DZS, 2016a, 2016b, 2016c; HPA, 2016)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pridelek pšenice t/ha	4,1	4,6	4,6	5,5	5,2	4	5,2	5,3	4,9	4,2
Mlečnost kg/kravo	2.655	2.793	2.988	3.094	3.182	3.021	3.391	3.336	2.999	3.279

2.1.3 Odkupne cene

Indeksi cen kmetijskih pridelkov kažejo velika nihanja v obdobju od leta 2005 do leta 2012. Opazen je rastoči trend. V letu 2007 in ponovno od leta 2010 do leta 2012 beležijo veliko rast odkupnih cen v rastlinski pridelavi. V živinoreji rast beležijo v letu 2008 ter ponovno v letih 2011 in 2012. Cene na Hrvaškem nihajo zelo podobno kot na trgu EU (Volk in sod., 2014).

Preglednica 5: Indeksi odkupnih cen v kmetijstvu, 2005–2013 (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016c)

Leto	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Žita	94,83	99,09	168,83	122,15	92,7	134,93	161,16	191,48	137,64
Živinoreja	102,53	98,91	97,26	109,02	102,72	99,13	110,71	113,82	118,4
Skupno kmetijstvo	100,55	100,2	117,32	114,98	100,21	110,42	121,45	132,55	119,24

Cene žit so bile v letu 2015 nižje kot v letu 2014, kar vidimo v Preglednici 6. Pšenica je imela od leta 2009 do leta 2015 najnižjo ceno v letu 2009 (114,37 EUR/t), najvišjo pa v letu 2011 (187,97 EUR/t). Cena koruze je od leta 2009 naraščala vse do leta 2012, nato je začela padati. V letu 2015 je bila cena koruze za 40,70 % nižja v primerjavi z letom 2012. Cene v živinoreji so konstantno nihale. Če pogledamo leto 2015 in primerjamo z letom 2009, je največji padec cen zabeležen pri prašičih. Cena je bila manjša za 21,40 %.

Preglednica 6: Povprečne odkupne cene (v EUR/ t), 2009–2015 (DZS, 2016d)

Leto	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Navadna pšenica	114,37	158,78	187,97	185,48	148,11	157,79	152,29
Ječmen	114,52	131,52	200,44	176,39	165,48	162,18	157,29
Koruza	91,84	142,94	161,62	209,36	139,09	112,09	124,15
Jabolka	332,43	347,09	365,64	420,12	321,96	271,14	298,15
Hruške	626,70	713,39	631,81	731,22	513,29	463,69	405,85
Grozdje	738,42	732,60	729,94	676,71	636,00	597,30	608,11
Prašiči nad 50 kg	1.407,36	1.196,31	1.626,56	1.942,38	1.369,65	1.283,66	1.124,29
Jagnjeta (do 2. m. starosti)	4.498,64	3.908,58	4.164,54	4.374,01	4.073,31	4.268,84	4.469,57
Pitovni piščanci	995,91	993,26	1.014,92	1.017,06	1.038,45	982,40	969,31
Govedo (2 leti in več)	946,87	868,42	906,04	1.042,32	1.010,74	954,89	969,31
Surovo kravje mleko	294,69	302,4	357,23	339,6	362,88	377,76	344,97

Absolutna raven odkupnih cen kaže, da ima Hrvaška relativno nizke cene pšenice v primerjavi z drugimi članicami EU, kar je njihova tržna prednost. Sektor živinoreje, še posebej to velja za mleko in mlečne izdelke, ima nižje odkupne cene, kot je povprečje EU. (Volk in sod., 2014).

2.1.4 Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi

Članstvo Republike Hrvaške v EU predstavlja velik izziv za notranjo in zunanjo trgovino s kmetijsko-živilskimi proizvodi hrvaških pridelovalcev. Z vstopom v EU je tudi hrvaško kmetijstvo postalo del enotnega notranjega trga EU in imajo prost pristop na vse trge držav članic EU. Prenehali so veljati sporazumi o prosti trgovini z državami nečlanicami (CEFTA), EFTA sporazum in sporazum s Turčijo, kar se je odrazilo na izvozu pridelkov na te trge in ne nazadnje v povečevanju primanjkljaja trgovanja s kmetijskimi pridelki v skupnem primanjkljaju trgovanja Republike Hrvaške. Kmetijsko-živilskih proizvodov je bilo v letu 2013 uvoženih v vrednosti 2.127,8 milijona evrov, izvozili pa so jih v vrednosti 1.205,1 milijona evrov. Primanjkljaja je bilo 922,7 milijona evrov (Ministarstvo poljoprivrede, 2014).

Hrvaška približno 30 % izvozi v države članice EU, več kot 40 % izvoza gre v jugovzhodno regijo Evrope. Glavni hrvaški izvozni trgi so Italija, Slovenija in Madžarska. Glavni uvozni partnerji so Nemčija, Italija, Nizozemska in Poljska. Trenutno sta

najuspešnejša izvozna izdelka tobak in sladkor. Oba sta dobičkonosna. Drugi izdelki, kot sta vino in olivno olje, imajo le majhen delež trga EU.

Preglednica 7 prikazuje zunanjo trgovino kmetijskih pridelkov in živil v milijonih evrov. Vsa ta leta je hrvaška trgovinska bilanca negativna. V letu 2014 je hrvaško gospodarstvo na tujih trgih prodalo za 1.306 milijonov evrov blaga oziroma storitev, v istem obdobju pa je tam kupilo za 2.300 milijonov evrov blaga. Tako je bila pokritost z izvozom le 56,8 %. Deficit hrvaške trgovinske bilance je leta 2014 znašal 994 milijonov evrov.

Preglednica 7: Zunanja trgovina kmetijskih pridelkov in živil (v milijon EUR), 2009–2014 (HGK, 2016a)

Leto	Izvoz	Uvoz	Trgovinska bilanca
2009	975	1.605	-630
2010	1.022	1.635	-613
2011	1.121	1.862	-741
2012	1.240	1.978	-739
2013	1.180	2.101	-921
2014	1.306	2.300	-994

Hrvaška je v letu 2014 izvozila 1.306 milijonov evrov agroživilskih proizvodov, kar je za 10,7 % več kot v letu 2013. Hrvaška še naprej največ izvozi na tržišče EU. V letu 2014 je izvozila za 563 milijonov evrov, kar je 43,1 % od izvoza vseh kmetijskih proizvodov in živil (Preglednica 8). Če gledamo posamezno po državah, je največ izvozila v Bosno in Hercegovino, in sicer za 265 milijonov evrov.

Preglednica 8: Izvoz agroživilstva (v milijon EUR), (HGK, 2016b)

Država	2013	2014
Bosna in Hercegovina	293	265
Slovenija	109	178
Italija	147	137
Srbija	83	130
Madžarska	61	86
Nemčija	68	59
Avstrija	47	51
Črna gora	29	35
Makedonija	34	35
Japonska	37	31
Kosovo	25	29
Združene države Amerike	20	23
Savdska Arabija	12	19
Poljska	14	18
Češka	11	17
Grčija	9	17

V Preglednici 9 je prikazan uvoz agroživilskih pridelkov in storitev iz posameznih držav v Republiko Hrvatsko v milijonih evrov. Največ uvozijo iz Bosne in Hercegovine, sledi Slovenija, na tretjem mestu je Italija. Uvoz iz prvih pet držav na lestvici se je v primerjavi s predhodnim letom povečal.

Preglednica 9: Uvoz agroživilstva (v milijon EUR) (HGK, 2016b)

Država	2013	2014
Bosna in Hercegovina	304	361
Slovenija	242	276
Italija	195	219
Srbija	175	198
Madžarska	130	164
Nemčija	111	151
Avstrija	141	126
Črna gora	71	90
Makedonija	89	89
Japonska	51	68
Kosovo	86	52
Združene države Amerike	46	51
Savdska Arabija	68	50
Poljska	42	44
Češka	40	38
Grčija	44	36

Leta 2013 so bili glavni izvozni pridelki Hrvaške pšenica ter mešanica zrnja rži in pšenice (razen za setev in trda pšenica), sladkorne pese in kemično čista saharoza v trdem stanju, prehranski izdelki, ki niso navedeni ali zajeti v drugih skupinah proizvodov, pripravki za omake in pripravljene omake, mešane začimbe in dišave ter cigareti. Ti izdelki predstavljajo kar 24,1 % izvoza agroživilskih proizvodov. Med deset najpomembnejših izvoznih proizvodov spadajo tudi tuna, proizvodi za prehrano dojenčkov in majhnih otrok, pivo iz slada, pripravki, ki se uporabljajo v prehrani živali, in sončnična semena (Ministarstvo poljoprivrede, 2014).

Najpomembnejši uvozni proizvodi so prehranski izdelki, ki niso navedeni ali zajeti v drugih skupinah proizvodov, zmrznjena svinjina (razen trupov, šunke, plečeta in njihovih kosov brez kosti), mleko in smetana z več kot 1 % maščobe pa vse do 6 % in brez dodanega sladkorja ali drugih sladil, oljne pogače in drugi trdi ostanki pri ekstrakciji olja iz soje ter živa goveda (Ministarstvo poljoprivrede, 2014).

2.2 KMETIJSTVO EVROPSKE UNIJE

Leta 2014 je celotna površina EU obsegala 4.463.213 km². V njej je živelo 506.847.612 prebivalcev. BDP na prebivalca je znašal 27.400 evrov (Evropska komisija, 2016).

Preglednica 10: Delež kmetijstva v gospodarstvu, EU-27, 2012 (Evropska komisija, 2016)

	Delež kmetijstva v skupnem BDP (v %)	Zaposleni v kmetijskem sektorju (v % od skupne zaposlenosti)
EU-27	1,2	4,9

Leta 2013 je bilo v EU, po podatkih FAO (2016), 186.355.880 hektarov kmetijskih zemljišč, od tega 108.351.520 hektarov njiv in vrtov, 11.893.860 hektarov trajnih nasadov, 66.110.500 pa je bilo travnikov in pašnikov (FAOSTAT, 2016b).

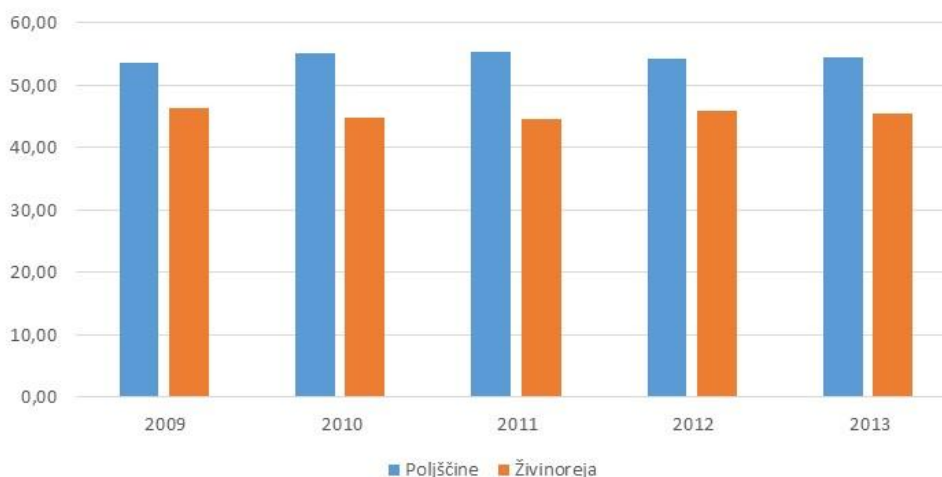
Po podatkih Evropske komisije je bilo leta 2013 v EU 10.840.750 kmetijskih gospodarstev. Kar 7.186.960 jih je manjših kot 5 hektarov, kar predstavlja 66,3 % vseh gospodarstev. Le 1,3 % je kmetijskih gospodarstev, ki so večja od 100 hektarov (Preglednica 11).

Preglednica 11: Struktura kmetijskih gospodarstev, EU-28, 2013 (Evropska komisija, 2016)

	Število gospodarstev	%
< 5 ha	7.186.960	66,3
5–10 ha	1.277.230	11,8
10–20 ha	888.540	8,2
20–30 ha	374.870	3,5
30–50 ha	387.730	3,6
50–100 ha	388.680	3,6
> 100 ha	336.740	3,1

V letu 2013 se je kmetijski dohodek na enoto dela zmanjšal za 1,3 %. Kmetijski dohodek na enoto dela iz leta v leto pada glede na oba kazalca, tako dohodka (–2,1 %) kot delovne sile (–0,9 %). Kmetijski dohodki se znatno razlikujejo po EU. V letu 2013 so največjo rast ocenili na Nizozemskem (+11,4 %), v Romuniji in Španiji (okoli 10 % v obeh), medtem ko je največji padec ocenjen v Estoniji (–17 %) ter v Franciji in na Hrvaškem (–16 % v obeh) (Evropska komisija, 2013b).

V letu 2013 se je vrednost živinoreje povečala (+1,5 %), vrednost rastlinske pridelave se je zmanjšala (–1,1 %) (Evropska komisija, 2013b).

Slika 9: Bruto vrednost pridelave EU-27 (v %), 2009–2013 (FAOSTAT, 2016e)

Padec vrednosti v rastlinski pridelavi je posledica padca realnih cen (–3,7 %) in delno posledica povečanja obsega pridelave (+2,7 %). Večje količine so registrirane za pridelavo žit in oljnic (več kot 6 %), krompirja (+1 %), sadja in vina (približno +7 %), medtem ko se

je pridelava oljčnega olja zmanjšala za kar 31 %. Proizvajalčeve cene kmetijskih proizvodov so se glede na leto 2012 znižale, predvsem za žita (−14 %) in oljnice (−15 %), hkrati pa povečale za krompir, sadje, vino in oljčno olje (Evropska komisija, 2013b).

Rast vrednosti živinoreje (+1,5 %) v letu 2013 je posledica povečanja realnih cen (+1,6 %), medtem ko je obseg prireje ostal nespremenjen. Cene so se zvišale za večino živali in živalskih proizvodov, in sicer za goveda (+0,8 %), prašiče (+1,7 %), perutnino (+2,7 %) ter mleko (+5,8 %). Cene ovc so se znižale (−2,7 %), prav tako cene jajc (−17 %) (Evropska komisija, 2013b).

Podatki o kmetijskem trgovanju v EU kažejo razvoj v letu 2013. Izvoz EU se je povečal za 4 %, uvoz se je zmanjšal za 2 %. Izvoz v letu 2013 je ocenjen na približno 118 milijard evrov. Kar 13 % izvozijo v ZDA, ki tako še vedno ostaja na prvem mestu kar zadeva izvoz EU. Največ izvozi likerjev, žganih pijač, vina in vermuta. Vrednost uvoza naj bi se v letu 2013 znižala na 100 milijard evrov. Največ uvozi tropskega sadja in začimb (+7 %), svežega ter suhega sadja (+5 %) in sveže ohlajene zelenjave (+1 %). Največ uvoza prihaja iz Brazilije (13 %). Izdelki so predvsem krmila, oljnice (predvsem soja) in izdelki kot so čaj, kava in mate (Evropska komisija, 2013b).

Preglednica 12: Zunanja trgovina kmetijskih pridelkov in živil, EU-27 (v milijon EUR), 2012 (Evropska komisija 2013b)

	Uvoz	Izvoz	Trgovinska bilanca
Kmetijski	102.142	114.362	12.220
Živali	264	2.048	1.784
Žita	4.660	5.682	1.023

3 MATERIALI IN METODE

V diplomskem delu sem uporabila metodo primerjalne analize, ki sem jo opravila s pomočjo analize kmetijske statistike in pregledom literature. Pri tem so bili ključni viri Mikuš (2010), Ministarstvo poljoprivrede (2013) ter Volk in sod. (2014). Hrvaško kmetijstvo sem primerjala s kmetijstvi sosednjih držav: Slovenije, Italije, Črne gore, Srbije, Madžarske ter Bosne in Hercegovine.

S primerjavo sem želela ugotoviti, kakšno je stanje hrvaškega kmetijstva v primerjavi z izbranimi državami po kazalnikih, ki značilno opisujejo kmetijstvo. Časovni okvir primerjav je bil postavljen za leta od 2009 do 2013, za nekatere kazalnike, kjer so bili dostopni novejši podatki, pa do leta 2016.

Primerjava je bila izdelana po naslednjih kazalnikih, ki se običajno uporabljajo za tovrstne analize (Volk, 2010; Volk in sod., 2014):

- pri predstavitvi makroekonomskega okolja so bili uporabljeni: BDP na prebivalca, % BDP kmetijskega sektorja, delež aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijstvu in stopnja inflacije;
- v okviru kazalcev proizvodnih virov smo primerjali rabo zemljišč (delež njiv in vrtov glede na celotno kmetijsko površino, kmetijska zemljišča po kategorijah kmetijske površine na prebivalca) in strukturo kmetijskih gospodarstev po velikosti;
- pri pridelavi smo primerjali skupno pridelavo glede na povprečje let med 2004 in 2006, pridelok pšenice in pire ter jabolk v t/ha in mlečnost krav v kg/kravo;
- pri cenovnih primerjavah smo primerjali indekse odkupnih cen, vse glede na povprečje let od 2004 do 2006, in odkupne cene ključnih kmetijskih pridelkov glede na povprečje let od 2011 do 2014;

- pri analizi zunanje trgovine z agroživilskimi proizvodi smo primerjali delež kmetijskih proizvodov v zunanji trgovini z blagom, agroživilsko trgovinsko poslovanje ter razčlenitev izvoza in uvoza po skupinah proizvodov.

Rezultati so predstavljeni v obliki preglednic in slik ter primerjalno opisani.

Pri iskanju literature smo si pomagali s podatkovno bazo statističnega urada Republike Hrvaške (<http://www.dzs.hr/>), Eurostatom (<http://ec.europa.eu/eurostat>), statistično podatkovno bazo FAO (<http://faostat3.fao.org/home/E>), podatki Evropske komisije (http://ec.europa.eu/index_sl.htm) in drugimi viri.

4 REZULTATI

4.1 MAKROEKONOMSKO OKOLJE

Velikost bruto domačega proizvoda na prebivalca je eden glavnih kazalcev gospodarske razvitosti.

Iz Preglednice 13 lahko razberemo, da ima Italija največji BDP na prebivalca in je s tem med sosedi Hrvaške tudi najrazvitejša. Od Hrvaške večji BDP na prebivalca imata tudi Slovenija in Madžarska. Najmanjši BDP na prebivalca v opazovani skupini ima Bosna in Hercegovina.

Preglednica 13: BDP na prebivalca za izbrane države (v EUR) (SPIRIT Slovenija, 2016c; UMAR, 2016)

	2014	2015	2016*
Hrvaška	10.137	10.414	10.752
Slovenija	18.093	18.680	19.179
Italija	26.982	27.294	28.030
Madžarska	10.519	10.838	11.295
Srbija	4.662	4.658	4.848
Črna gora	5.482	5.741	6.460
Bosna in Hercegovina	3.641	3.721	3.867

Opombe: (*EIU napoved) Eurostat

V Preglednici 14 je prikazana stopnja inflacije za Hrvaško, Slovenijo, Italijo, Madžarsko, Srbijo, Črno goro ter Bosno in Hercegovino. Leta 2014 sta najnižjo stopnjo imeli Črna gora (-0,7 %) ter Bosna in Hercegovina (-0,9 %). Leto kasneje se je stopnja v Bosni in Hercegovini še dodatno znižala, medtem ko se je Črni gori zvišala za 1 %. Najvišjo stopnjo inflacije je v letu 2012 beležila Srbija (2,1 %). Hrvaška in Madžarska sta v letu 2012 beležili deflacijo (-0,2 %). V vseh državah lahko opazimo precejšnja nihanja inflacije, le Italija ima stabilnejše cenovne razmere. Napovedi za leto 2016 so, da bodo imele vse obravnavane države pozitivno stopnjo inflacije. Najvišjo spet Srbija (1,8 %), najnižjo pa Italija (0,2 %), Bosna in Hercegovina (0,5 %) in enako Hrvaška.

Preglednica 14: Stopnja inflacije za izbrane države (letno povprečje, v %) (SPIRIT Slovenija, 2016c; UMAR, 2016)

	2014	2015	2016*
Hrvaška	-0,2	-0,5	0,5
Slovenija	0,2	-0,5	-0,3
Italija	0,2	0,1	0,2
Madžarska	-0,2	-0,1	1,3
Srbija	2,1	1,5	1,8
Črna gora	-0,7	1,7	1,4
Bosna in Hercegovina	-0,9	-1,0	0,5

Opombe: (*EIU napoved) Eurostat

V Preglednici 15 so prikazani deleži kmetijstva v ključnih kazalnikih. Na Hrvaškem kmetijski sektor prispeva 4,3 % k BDP, zaposluje pa 13 % aktivnega prebivalstva. V Italiji prispeva kmetijski sektor 2,2 % BDP in zaposluje 4 % aktivnega prebivalstva. Na Madžarskem je bil kmetijski sektor dolga leta vodilni sektor v gospodarstvu, danes predstavlja le še dobre 4,5 % BDP in zaposluje 5 % aktivnega prebivalstva. V Srbiji kmetijski sektor predstavlja 9,3 % nacionalnega prihodka države, zaposluje pa 22 % tamkajšnjega aktivnega prebivalstva. V Črni gori je 6 % aktivnega prebivalstva zaposlenega v kmetijskem sektorju. V Bosni in Hercegovini kmetijski sektor zaseda 7,2 % BDP. Najmanjši delež zaposlenih v kmetijstvu ima Italija (4 %), najvišji Srbija (22 %). Za Bosno in Hercegovino nimamo podatka. Najvišji delež kmetijstva v BDP je leta 2014 imela Črna gora (10 %), najnižji Slovenija in Italija (obe državi 2,2 %).

Preglednica 15: Deleži kmetijstva v ključnih kazalnikih za izbrane države (The World Bank Group, 2016a, 2016b)

	Bosna in Hercegovina	Hrvaška	Italija	Madžarska	Črna gora	Slovenija	Srbija
Zaposlenost v kmetijstvu (%), leto 2010	..	13	4	5	6	7	22
Dodana vrednost (v % BDP), leto 2014	7,2	4,3	2,2	4,5	10	2,2	9,3

4.2 PROIZVODNI VIRI IN STRUKTURA KMETIJSKIH GOSPODARSTEV

4.2.1 Raba zemljišč

Naravni potencial za kmetijsko pridelavo je v vseh državah zelo raznovrsten. Imajo področja od rodovitnih ravnin, rečnih dolin do ne preveč produktivnega krasa ter hribovitih in gorskih območij. Razpoložljivost in raba zemljišč za kmetijstvo se razlikuje glede na državo (Volk in sod., 2014).

Slika o dejanski rabi zemljišč še zdaleč ni jasna. Podatki o rabi zemljišč še vedno pretežno temeljijo na dokumentih, ki niso redno posodobljeni (Volk in sod., 2014). To velja za Bosno in Hercegovino, Črno goro in Srbijo. Druge države imajo kmetijsko statistiko usklajeno z Eurostatom.

V Preglednici 16 so prikazana kmetijska zemljišča po kategorijah za posamezno državo za leto 2013. Največji delež njiv in vrtov glede na celotno kmetijsko površino ima Madžarska (82,45 %), ki ji sledi Hrvaška s 67,32 %. Najmanjši delež ima Črna gora (3,5 %). Tu zavzemajo največji del kmetijske površine travniki in pašniki (94,39 %). Enako tudi v Bosni in Hercegovini največji delež zavzemajo travniki in pašniki, vendar je delež precej manjši kot v Črni gori. Delež travnikov in pašnikov v Bosni in Hercegovini je 48,42-odstoten.

Preglednica 16: Kmetijska zemljišča po kategorijah za izbrane države (v ha), 2013 (Eurostat, 2016a)

	Hrvaška	Slovenija	Italija	Madžarska	Bosna in Hercegovina	Srbija	Črna gora
Njive in vrtovi	876.400	174.100	6.827.000	4.403.000	1.010.000	3.299.000	7.800
Trajni nasadi	75.500	27.000	2.260.000	178.000	103.000	289.000	4.710
Trajni travniki in pašniki	350.000	277.000	4.543.000	759.000	1.045.000	1.481.000	210.620
Skupna kmetijska zemljišča	1.301.900	478.100	13.630.000	5.340.000	2.158.000	5.069.000	223.130

Največ kmetijskih površin na prebivalca ima Srbija (0,71 ha), najmanj pa Slovenija in Italija. Obe državi imata 0,23 hektara kmetijskih površin na prebivalca. Največ njiv in vrtov na prebivalca ima prav tako Srbija (0,46 ha), najmanj pa Črna gora (0,01) ha.

Hrvaška ima glede na druge primerjane države malo kmetijskih površin na prebivalca, le 0,31 ha. Njiv in vrtov ima 0,21 hektara na prebivalca (Preglednica 17).

Preglednica 17: Skupne kmetijske površine ter njive in vrtovi na prebivalca za izbrane države (v ha), 2013
 (Eurostat, 2016a; FAOSTAT 2016a)

	Hrvaška	Slovenija	Italija	Madžarska	Bosna in Hercegovina	Srbija	Črna gora
Kmetijska površina	0,31	0,23	0,23	0,54	0,56	0,71	0,36
Njive in vrtovi	0,21	0,08	0,11	0,44	0,26	0,46	0,01

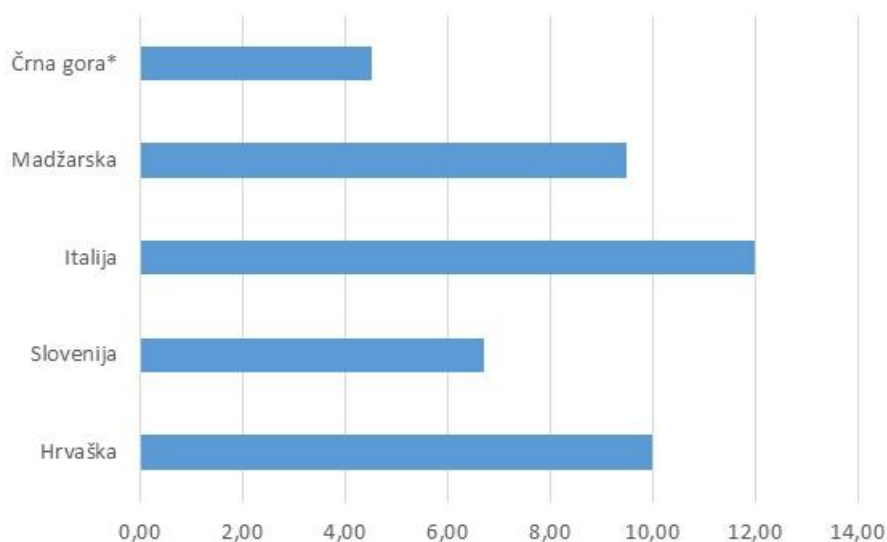
4.2.2 Velikost kmetijskih gospodarstev

V Preglednici 18 vidimo število kmetijskih gospodarstev po velikosti zemljišč za leto 2013. Glavna značilnost vseh držav je majhna povprečna velikost kmetij. To je predvsem posledica visokega deleža kmetij z do 5 ha kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU). V Črni gori je teh gospodarstev 87,78 %, zelo velik delež je tudi na Madžarskem (76,79 %). Za Bosno in Hercegovino ter Srbijo podatkov žal ni. Tudi v Sloveniji in Italiji je ta delež blizu 60 %, na Hrvaškem 69,18 %.

Preglednica 18: Število kmetijskih gospodarstev po velikosti zemljišč za izbrane države (v %), 2013
 (Eurostat, 2016b)

	Hrvaška	Slovenija	Italija	Madžarska	Črna gora*	Bosna in Hercegovina	Srbija
100 ha in več	0,86	0,15	1,49	1,55	0,88	:	:
Od 50ha do 99.9ha	1,66	0,58	2,99	1,34	0,90	:	:
Od 20 ha do 49,9ha	4,39	4,31	8,37	3,22	1,31	:	:
Od 5 ha do 19,9 ha	23,69	35,16	28,48	9,30	7,92	:	:
Manj kot 5 ha	69,18	59,64	58,58	76,79	87,78	:	:

*leto 2012; : ni podatka

Slika 10: Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev za izbrane države (v ha KZU), 2013 (Eurostat, 2016a, 2016b)

Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev (podatki za Črno goro za leto 2012, za druge države za leto 2013) v nobeni od opazovanih držav ni manjša od 4,5 ha. To je povprečna velikost kmetijskega zemljišča na gospodarstvo v Črni gori, kar lahko vidimo na Sliki 10. Največjo povprečno velikost ima Italija (11,98 ha), tej pa sledi Hrvaška z 9,98 ha. Na Madžarskem je povprečna velikost 9,48 ha in v Sloveniji 6,71 ha.

4.3 PRIDELAVA IN PRIDELEK

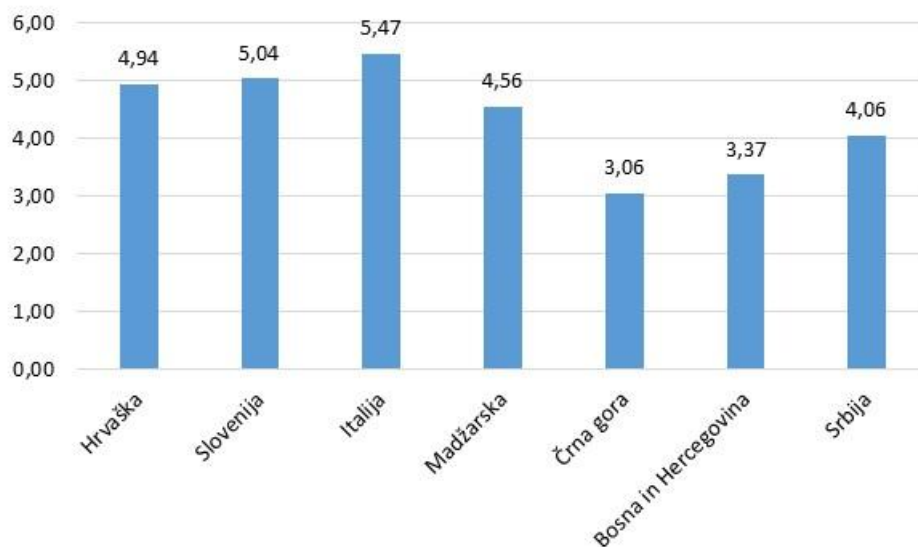
V zvezi z rastlinsko pridelavo so žita najpomembnejši pridelek glede zasejanih površin v vseh opazovanih državah, razen v Črni gori, kjer ima to vlogo krompir. Na Hrvaškem in v Srbiji imajo, ločeno od žit, relativno visok delež industrijskih rastlin (oljnice, sladkorna pesa), medtem ko je v vseh drugih državah JV Evrope na drugem mestu zelenjava. V večini držav jugovzhodne Evrope in v Italiji trajni nasadi (sadje vključno z grozdem) predstavljajo pomemben delež rastlinske pridelave. Kar zadeva živinorejo sta prirreja mleka in pitanje goved najpomembnejša podsektorja v večini držav. Sledi prašičereja na Hrvaškem ter v Srbiji in reja drobnice v drugih JV državah Evrope (Volk in sod., 2014).

Ob upoštevanju razpoložljivih podatkov, ki ne zagotavljajo jasne slike o razvoju obsega kmetijske pridelave za vse JV države Evrope, se zdi, da na splošno kmetijska pridelava bolj ali manj že od leta 2005 stagnira ali pa ima rahlo tendenco padanja. Razvidno je tudi, da obseg pridelave med leti precej niha predvsem zaradi spremenljivih vremenskih razmer. Le pridelava sadja (vključno z grozdom) in zelenjave se je v zadnjih letih povečala v večini držav JV Evrope, a stagnirala v Italiji. Pridelek krompirja se je znatno povečal le v Črni gori. Živinoreja na splošno kaže stagnacijo oz. negativen razvoj. Le v Bosni in Hercegovini ter Srbiji se jasno vidi pozitiven razvoj v perutninskem sektorju (meso in jajca).

V Preglednici 19 so prikazani indeksi kmetijske pridelave, ki kažejo relativno raven skupnega obsega kmetijske pridelave za vsako leto v primerjavi z baznim obdobjem 2004-2006. Če pogledamo leto 2012 imajo vse države nižji indeks glede na bazno obdobje. V letu 2013 je enako, le Bosna in Hercegovina ter Srbija imata višji indeks v primerjavi z baznim obdobjem. Podatki iz nacionalnih statistik so lahko tudi drugačni. Uporabili smo FAO statistiko, ker le ta računa za vse države na enak način.

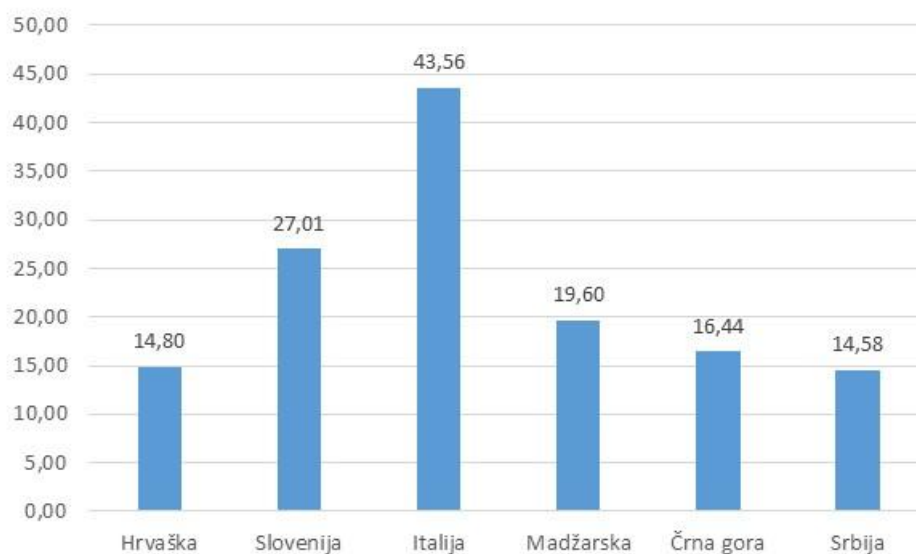
Preglednica 19: Indeks skupne kmetijske pridelave za izbrane države (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016d)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bosna in Hercegovina	100,04	97,66	102,29	100,75	109,89	114,38	107,11	109,02	98,12	113,09
Hrvaška	101,59	97,76	100,65	99,85	109,53	108,72	100,14	99,74	88,13	96,46
Madžarska	109,09	96,51	94,41	80,64	101,67	91,93	80,05	87,3	78,68	87,77
Italija	103,58	100,49	95,93	94,62	97,93	99,51	96,68	95,49	88,39	90,33
Srbija			100	93,59	102,7	105,72	102,59	103,76	82,14	104,54
Slovenija	105,49	99,3	95,2	93,03	95,55	91,07	91,91	91,1	85,44	80,68
Črna gora			100	94,97	96,12	94	90,73	103,55	92,51	97,54

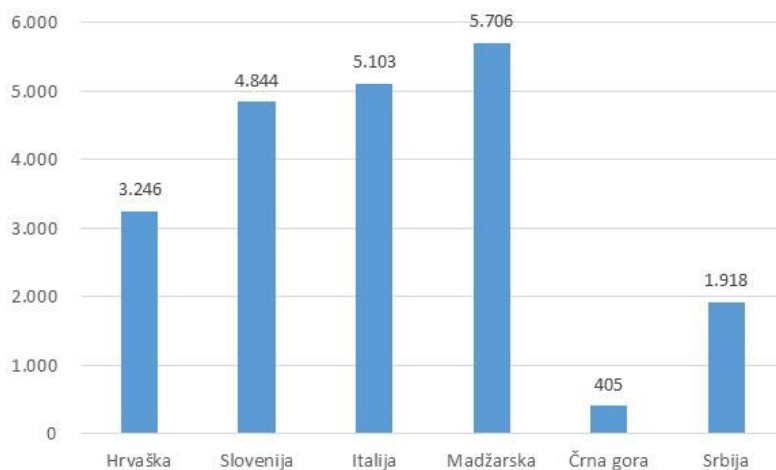
Slika 11: Pridelak pšenice in pire v t/ha, povprečje za izbrane države, povprečje 2012–2015 (Eurostat, 2016a)

Hrvaška je v obdobju od leta 2012 do leta 2015 v povprečju pridelala 4,94 ton pšenice in pire na hektar. Nekaj več so pridelale le Italija (5,47 t/ha) in Slovenija (5,04 t/ha). Najmanj pridelka pšenice in pire na hektar je v istem obdobju pridelala Črna gora, in sicer 3,06 ton (Slika 11).

Slika 12: Pridelak jabolk v t/ha za izbrane države, povprečje 2012–2015 (Eurostat, 2016a)

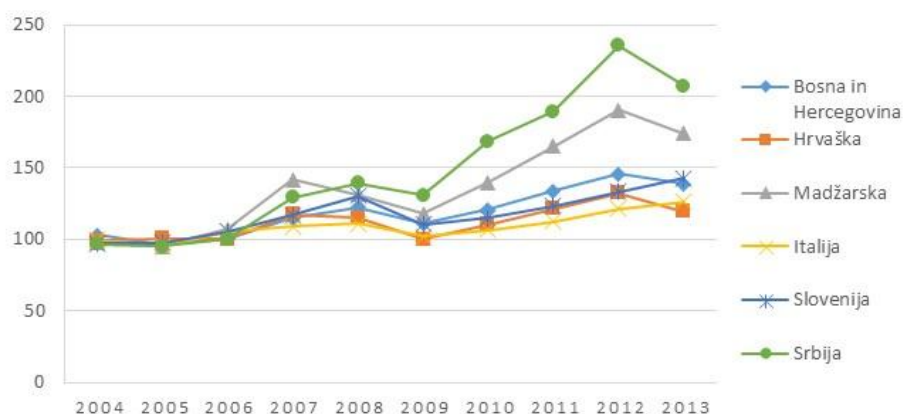
Največ jabolk na hektar je v povprečju štirih let pridelala Italija (43,56 t). Na drugem mestu je Slovenija s 27,01 tone na hektar. Tretje mesto zaseda Madžarska z 19,60 tone na hektar. Najmanj jabolk na hektar je pridelala Srbija (14,58 t), kar je le za 0,22 tone na hektar manj od Hrvaške (Slika 12).

Slika 13: Mlečnost krav za izbrane države (v kg/kravo), povprečje 2012–2015 (Eurostat, 2016c, 2016d)

Slika 13 prikazuje mlečnost v kg na kravo od leta 2012 do leta 2015. V primerjavi s Hrvaško imajo krave višjo mlečnost na Madžarskem, v Italiji in Sloveniji, v drugih opazovanih državah je mlečnost krav nižja. Najnižjo mlečnost imajo krave v Črni gori (405 kg/kravo).

4.4 ODKUPNE CENE

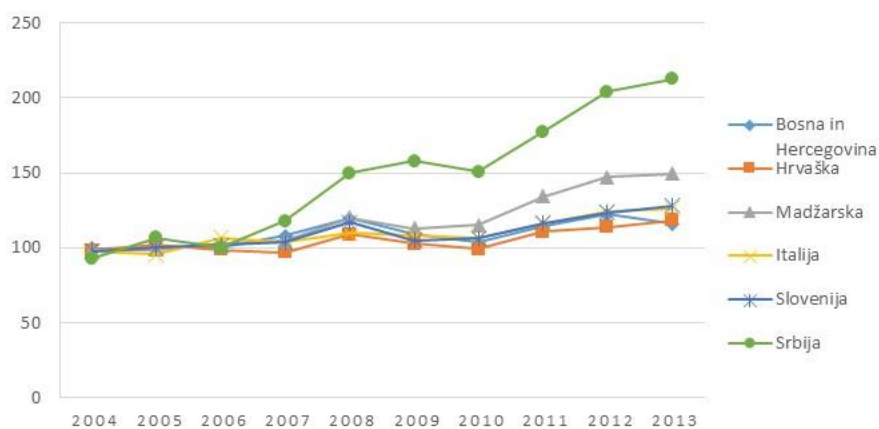
Slika 14: Indeks odkupnih cen za izbrane države (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016c)

Indeksi cen za skupno kmetijsko pridelavo v 6 državah JV Evrope, za katere so na voljo ustrezni podatki, kažejo podobne trende. Opozoriti moramo, da podatki za Srbijo v letih 2004 in 2005 vključujejo tudi Črno goro. Na Sliki 14 vidimo visoke rasti od leta 2006 do leta 2008, sledi zmanjšanje do leta 2009 in nato tendenca naraščanja vse do leta 2012. V letu 2013 spet beležimo zmanjševanje.

Slika 15: Indeks odkupnih cen žit (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016c)

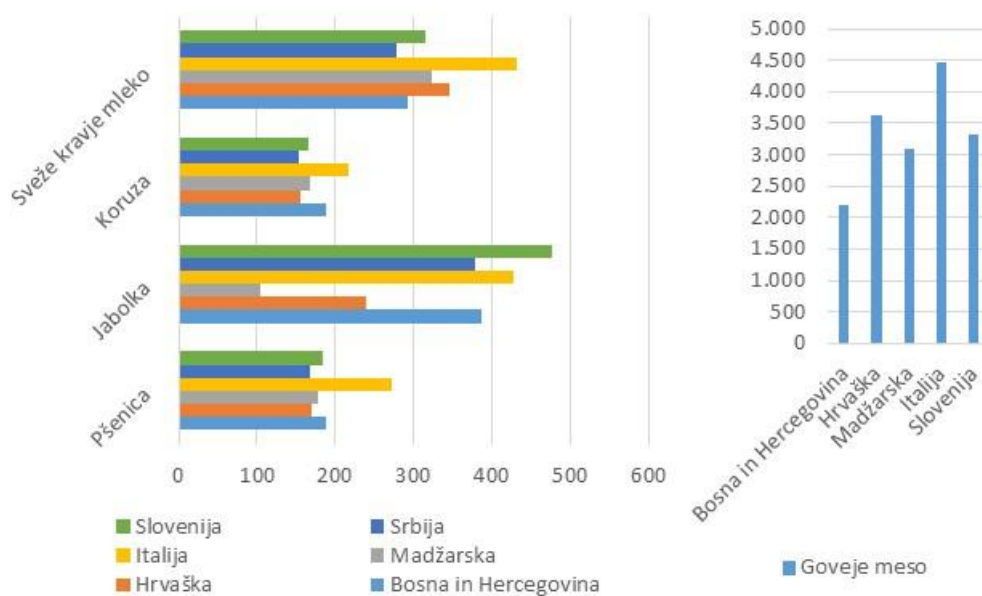
Na Sliki 15 so prikazani indeksi cen za žita. Tu lahko vidimo večja nihanja. Od leta 2006 do 2007 lahko vidimo visoko rast, nato vse do leta 2009 zmanjševanje indeksa cen. Temu spet sledi visoka rast do leta 2012.

Slika 16: Indeks odkupnih cen v živinoreji za izbrane države (2004–2006=100) (FAOSTAT, 2016c)

Slika 16 prikazuje indekse cen v živinoreji. Tu so nihanja zelo majhna. V Srbiji beležimo rahlo zmanjšanje od leta 2009 do 2010. Na Hrvaškem beležimo zmanjšanje od leta 2008 do 2010. Od leta 2010 za vse države beležimo rast.

Zaradi nepopolnih cen in ne v celoti usklajenih podatkov o absolutnih prodajnih cenah kmetijskih pridelkov v JV Evropi kot tudi državah članicah EU je primerjava ravni cen mogoča le za omejeno skupino kmetijskih pridelkov. Najpopolnejše in najprimerljivejše podatke o absolutnih cenah je mogoče najti za pšenico in kravje mleko.

Slika 17: Odkupna cena izbranih pridelkov za izbrane države, povprečje 2011–2014 (EUR/t) (FAOSTAT, 2016g)

Na Sliki 17 je prikazana povprečna odkupna cena od leta 2011 do leta 2014 za izbrane pridelke in države. V primerjavi s Hrvaško (346 EUR/t) ima višjo odkupno ceno svežega kravjega mleka le Italija (432 EUR/t), enako pa velja tudi za goveje meso. Odkupna cena za goveje meso na Hrvaškem je 3.614 EUR/t, v Italiji 4.478 EUR/t. Odkupna cena jabolk je na Hrvaškem med najnižjimi v primerjavi s sosednjimi državami (239 EUR/t). Nižjo ceno ima le Madžarska (105 EUR/t). Tudi odkupna cena pšenice in pire ter koruze je v primerjavi s sosednjimi državami precej nizka, nižjo ima le Srbija.

4.5 ZUNANJA TRGOVINA

Največji delež agroživilskih proizvodov v skupnem izvozu ima Srbija, in to je 19,16 %, sledi ji Črna gora s 16,67 %, na tretjem mestu je Hrvaška z 11,70 %. Najmanjši delež v izvozu ima Slovenija, le 5,71 %. Glede deleža agroživilskih proizvodov v uvozu kmetijskih proizvodov ima najmanjši delež Madžarska (5,25 %), največji ima Črna gora, in sicer 25 % (Preglednica 20).

Preglednica 20: Delež kmetijskih proizvodov v zunanji trgovini z blagom (%) (FAOSTAT, 2016f)

	Hrvaška	Slovenija	Italija	Madžarska	Črna gora	Bosna in Hercegovina	Srbija
Delež v izvozu	11,70	5,71	8,37	8,97	16,67	8,65	19,16
Delež v uvozu	12,37	9,41	10,07	5,25	25,00	18,41	7,73

V Preglednici 21 je prikazana zunanja trgovina agroživilskih proizvodov za leti 2009 in 2013. Razen na Madžarskem in v Srbiji je trgovinska bilanca v vseh državah za obe leti negativna. V Italiji je v primerjavi z letom 2009 razlika med izvozom in uvozom v letu 2013 veliko manjša in sicer 754.581 tisoč evrov. Na Madžarskem je leta 2013 pokritost uvoza z izvozom 184,5 %, v Srbiji pa 176,3 %. Hrvaška je imela zelo majhno pokritost uvoza z izvozom, in sicer le 53,6 %.

Preglednica 21: Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi za izbrane države (v 1000 EUR) (FAOSTAT, 2016f)

	Izvoz		Uvoz		Trgovinska bilanca	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Bosna in Hercegovina	228.731	370.262	1.205.886	1.427.252	-977.155	-1.056.990
Hrvaška	865.504	1.043.732	1.531.670	1.948.819	-666.166	-905.086
Madžarska	4.514.170	7.301.629	2.797.784	3.957.167	1.716.387	3.344.463
Italija	23.919.439	32.623.699	28.242.497	36.192.176	-4.323.059	-3.568.478
Črna gora	41.830	62.034	387.618	442.064	-345.788	-380.029
Srbija	1.391.278	2.108.467	675.376	1.195.683	715.902	912.784
Slovenija	1.058.807	1.467.342	1.871.133	2.372.260	-812.326	-904.918

V Preglednici 22 je prikazan izvoz agroživilskih proizvodov po strukturi skupin proizvodov za izbrane države za leto 2013. Najvišji izvozni delež žit in izdelkov iz žit med

primerjanimi državami ima Srbija (23,90 %), pijač Črna gora (30,14 %), mlečnih izdelkov in jajc Bosna in Hercegovina (11,36 %), sadja in zelenjave Srbija (23,66 %), svežega mleka Bosna in Hercegovina (8,08 %), mesa in mesnih izdelkov Madžarska (14,81 %), sladkorja in medu Bosna in Hercegovina (10,61 %) ter tobaka Črna gora (9,16 %).

Preglednica 22: Izvoz agroživilskih proizvodov po strukturi skupin proizvodov za izbrane države (v %), 2013 (FAOSTAT, 2016f)

	Bosna in Hercegovina	Hrvašk a	Madžarsk a	Italija	Črna gora	Srbija	Slovenij a
Pijače	5,56	9,99	3,34	20,58	30,14	7,66	6,23
Žita in izdelki iz žit	11,06	20,08	19,73	12,84	6,67	23,90	7,27
Mlečni izdelki in jajca	11,36	3,89	4,09	7,31	1,66	2,35	9,78
Sadje in zelenjava	13,85	4,47	8,68	22,27	14,66	23,66	12,74
Meso in mesni izdelki	5,40	7,87	14,81	7,29	14,09	2,50	8,95
Mleko (kondenzirano, v prahu in sveže)	8,78	2,26	2,45	0,76	1,48	0,90	8,63
Sveže mleko	8,08	1,16	2,16	0,11	1,48	0,39	7,90
Oljčno olje	0,01	0,16	0,004	4,21	0,14	0,01	0,02
Sladkor in med	10,61	7,55	5,62	1,32	0,04	7,41	3,75
Tobak	2,88	7,13	2,07	0,79	9,16	3,78	0,01
Ostalo	22	35	37	23	20	27	35
Kmetijski pridelki	100	100	100	100	100	100	100

V Preglednici 23 je prikazan uvoz agroživilskih proizvodov, razčlenjen po skupinah proizvodov, za leto 2013. Najvišji uvozni delež žit in izdelkov iz žit med primerjanimi državami ima Bosna in Hercegovina (15,54 %), pijač Črna gora (11,80 %), mlečnih izdelkov in jajc Italija (10,85 %), sadja in zelenjave Srbija (19,87 %), svežega mleka Črna gora (3,09 %), mesa in mesnih izdelkov prav tako Črna gora (20,81 %), sladkorja in medu Bosna in Hercegovina (6,97 %) ter tobaka Srbija (8,12 %). Hrvaška ima najmanjši delež uvoza za oljčno olje (0,34 %) ter največji delež uvoza za sadje in zelenjavo (16,14 %).

5 RAZPRAVA

Na podlagi analize bistvenih značilnosti kmetijstva Hrvaške v primerjavi s sosednjimi državami lahko na splošno povzamemo nekaj dejstev.

V vseh primerjanih državah, razen v Italiji in Sloveniji, se kmetijstvo še vedno uvršča med najpomembnejše sektorje nacionalnega gospodarstva. Velik gospodarski pomen se kaže v velikem prispevku sektorja v BDP (4 do 10 %) in zaposlenih v kmetijstvu (10 do 21 %).

Hrvaška ima v primerjavi s sosednjimi državami relativno majhno površino kmetijskih zemljišč na prebivalca, hkrati pa ima v primerjavi z sosednjimi državam velik delež njiv in vrtov glede na celotno kmetijsko površino. Glede na geografske in podnebne značilnosti ima Hrvaška velik potencial, da delež kmetijskih površin na celotno površino poveča (v letu 2013 jih je bilo okoli 1,7 %). Menim, da glede na nizek delež kmetijskih površin obstaja veliko površin za prekategorizacijo. Obalni pas Hrvaške je in bo vedno skoraj v celoti namenjen turizmu. V zaledju obalnega pasu in v notranjosti pa je veliko neizkoriščenih površin, ki bi lahko bile namenjene razvoju kmetijstva.

Druga stvar, ki smo jo analizirali, nas je pripeljala do ugotovitve, da je za vse primerjane države značilna razpršena velikostna struktura kmetijskih gospodarstev. Povprečna velikost kmetij primerjanih držav je od 4,5 do 12 ha. Majhna povprečna velikost je predvsem posledica visokega deleža kmetij z zelo malo kmetijskih zemljišč v uporabi. Hrvaška je tu v vrhu med primerjanimi državami. Povprečna velikost v letu 2013 je bila skoraj 10 ha. Za vse primerjane države je značilno, da imajo majhen delež velikih gospodarstev. Na Hrvaškem je problem v tem, da je kmetijska politika večinoma osredotočena na podpore predvsem večjim gospodarstvom, medtem ko majhne kmetije ustavljajo pridelavo in opuščajo obdelanost kmetijskih zemljišč. Veliko majhnih gospodarstev je ena od ključnih omejitev kmetijstva na Hrvaškem. Slaba struktura kmetij ima negativen učinek na področju trženja in distribucije kmetijskih proizvodov. Sodelovanje manjših kmetij iz istih regij pri trženju in distribuciji bi zmanjšalo stroške kmetijam in povečalo konkurenčnost regij.

V skupni kmetijski pridelavi na Hrvaškem prevladuje rastlinska pridelava. Kmetijska pridelava se iz leta v leto spreminja brez nekega prepoznavnega trenda oz. bi lahko zaključili, da stagnira. Nihanja se pojavljajo predvsem zaradi spremenljivih vremenskih razmer. Živinoreja na splošno kaže stagnacijo oz. negativen razvoj.

Z izjemo Srbije in Madžarske so vse primerjane države neto uvoznice agroživilskih proizvodov. Hrvaška je samozadostna pri pridelavi žit, za večino drugih rastlinskih in živalskih pridelkov je velika uvoznica in je tudi neto uvoznica hrane.

Hrvaška je z vstopom v EU dobila možnost, da izkoristi povečano javno financiranje kmetijstva. V EU je vstopila v času svetovne in nacionalne gospodarske krize. Z vstopom v EU se je odprl nov trg, hkrati se jih je nekaj zaprlo. Izgubila je sporazum o prosti trgovini z državami CEFTA. To za Hrvaško predstavlja težavo zaradi velikega odstotka izvoza v sosednje Bosno in Hercegovino, Srbijo in Črno goro, s čimer so njihovi pridelki postali nekonkurenčni zaradi višjih carinskih dajatev in s tem povezanih stroškov.

Če povzamemo vse skupaj, ima Hrvaška precejšen potencial za izboljšanje stanja v kmetijstvu, ki se kaže v neobdelani in neizkoriščeni površini, možnosti prestrukturiranja kmetijskih gospodarstev in dobrih naravnih razmerah za kmetovanje. Dejstvo je, da Hrvaška premalo pridelava iz danih virov in posledično preveč uvozi. Hrvaška ima vse možnosti, da ta trend obrne v več pridelave in posledično manj uvoza.

Kot je bilo že navedeno, so z izjemo Srbije in Madžarske vse primerjane države neto uvoznice agroživilskih proizvodov. Z izjemo obeh navedenih držav je Hrvaška, kar se tiče zunanjetrgovinskega poslovanja, konkurenčna drugim. Če želi biti Hrvaška konkurenčnejša, bi bilo treba učinkoviteje izkoriščati dane proizvodne vire, izboljšati pridelke, bolje organizirati in povezati kmetijstvo in tudi več vlagati v manjše družinske kmetije, ki prevladujejo v proizvodni strukturi. S tem bi tudi Hrvaška postala neto izvoznica in konkurenčna vsem primerjanim državam.

6 SKLEPI

V sklepih so povzete glavne značilnosti hrvaškega kmetijstva glede na primerjane države: Slovenijo, Italijo, Črno goro, Srbijo, Madžarsko ter Bosno in Hercegovino.

- Hrvaška je sorazmerno bogata z njivami: delež njiv in vrtov glede na skupne kmetijske površine je na Hrvaškem med najvišjimi (67,32 %) med primerjanimi državami; ima pa Hrvaška kljub temu malo kmetijskih površin na prebivalca (0,31 ha).
- Za Hrvaško je značilna drobno-posestna struktura: povprečna velikosti kmetijskih gospodarstev je 9,98 ha, kar je sicer druga največja med primerjanimi državami, pa vendar prevladujejo manjše kmetije.
- Hrvaška kmetijska pridelava stagnira: indeks skupne kmetijske pridelave na Hrvaškem niha podobno kot v sosednjih državah, ocenimo pa lahko, da na splošno kmetijska pridelava bolj ali manj že od leta 2005 stagnira ali pa ima rahlo tendenco padanja.
- Hrvaška nima visoke storilnosti v kmetijstvu: glede na povprečje v primerjanih državah so na Hrvaškem hektarski donosi za pridelek pšenice in pire ter jabolk rahlo nad povprečjem vseh obravnavanih držav, mlečnost krav pa je rahlo pod povprečjem.
- Cene kmetijskih pridelkov so sorazmerno nizke: indeksi odkupnih cen v vseh državah kažejo podobne lastnosti. Na Hrvaškem so v povprečju med nižjimi.
- Hrvaška je neto uvoznica hrane. Hrvaška je imela v letih 2009 in 2013 negativno trgovinsko bilanco pri agroživilskem trgovinskem poslovanju. Podobno velja za primerjane države, razen za Madžarsko in Srbijo.

7 POVZETEK

Republika Hrvaška je leta 2013 postala članica EU. Po pristopu se sooča s konkurenco skupnega trga, zato nas je zanimalo, kakšno je hrvaško kmetijstvo v primerjavi s sosednjimi trgi. V primerjavo smo vključili sedem držav (Hrvaško, Slovenijo, Italijo, Madžarsko, Bosno in Hercegovino, Srbijo in Črno goro).

V diplomskem delu smo uporabili metodo primerjalne analize, ki je bila opravljena s pomočjo analize kmetijske statistike in pregledom literature.

S primerjavo smo želeli ugotoviti, kakšno je stanje hrvaškega kmetijstva v primerjavi z izbranimi državami in sicer: kakšna je makroekonomska vloga kmetijstva, katere proizvodne vire ima posamezna država, kakšna je struktura gospodarstev, kakšen sta obseg pridelave in pridelka na enoto proizvodnje, kako se gibljejo odkupne cene in kakšna je njihova raven ter kakšne so značilnosti zunanje trgovine z agroživilskimi proizvodi.

Na podlagi analize bistvenih značilnosti kmetijstva Hrvaške v primerjavi s sosednjimi državami smo prišli do ugotovitev:

- kmetijstvo je v vseh primerjanih državah, razen v Italiji in Sloveniji, eno od najpomembnejših sektorjev nacionalnega gospodarstva,
- Hrvaška ima v primerjavi s sosednjimi državami relativno majhno površino kmetijskih zemljišč na prebivalca, hkrati pa ima v primerjavi s sosednjimi državami velik delež njiv in vrtov glede na celotno kmetijsko površino,
- za vse primerjane države je značilna razpršena velikostna struktura kmetijskih gospodarstev,
- v skupni kmetijski pridelavi na Hrvaškem prevladuje rastlinska pridelava in

- vse države z izjemo Srbije in Madžarske so neto uvoznice agroživilskih proizvodov.

Glede na to, da ima Hrvaška v primerjavi s sosednjimi državami relativno majhno površino kmetijskih zemljišč na prebivalca in velik delež njiv in vrtov glede na celotno kmetijsko površino ter glede na geografske in podnebne značilnosti, ima velik potencial, da delež kmetijskih površin poveča. Hrvaška ima dolg obalni pas, ki je skoraj v celoti namenjen turizmu. V zaledju tega pasu in v notranjosti pa lahko vidimo veliko površin, ki bi lahko bile namenjene razvoju kmetijskih panog.

Analiza velikostne strukture kmetijskih gospodarstev je pokazala, da je povprečna velikost kmetije primerjanih držav od 4,5 do 12 ha. Majhna povprečna velikost je predvsem posledica visokega deleža kmetij z zelo malo kmetijskih zemljišč v uporabi. Glede na to, da je ena od ključnih omejitev kmetijstva na Hrvaškem veliko majhnih kmetij in da je kmetijska politika večinoma osredotočena v podporo velikih gospodarstev, medtem ko majhne kmetije ustavljajo pridelavo (posledično se opušča obdelanost kmetijskih zemljišč), bi bilo potrebno doseči sodelovanje manjših kmetij iz istih regij pri trženju in distribuciji. S tem bi zmanjšali stroške kmetijam in povečali konkurenčnost regij.

Če povzamemo vse skupaj, ima Hrvaška precejšen potencial za izboljšanje stanja v kmetijstvu, ki se kaže v neobdelani in neizkoriščeni površini, možnosti prestrukturiranja kmetijskih gospodarstev in dobrih naravnih razmerah za kmetovanje. Ugotovljeno je bilo, da so z izjemo Srbije in Madžarske vse primerjane države neto uvoznice agroživilskih proizvodov. Z izjemo obeh navedenih držav je Hrvaška v zunanjetrgovinskem poslovanju konkurenčna drugim. Če želi Hrvaška biti konkurenčnejša sosednjim državam, bi bilo treba te potenciale dobro izkoristiti, se bolje organizirati in povezati kmetijstvo.

8 VIRI

DZS (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske). Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo. Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta po kategorijama u hektarima, Republika Hrvatska, 2016a.

http://www.dzs.hr/App/PXWeb/PXWebHrv/Selection.aspx?px_path=Poljoprivreda,%20lov,%20%c5%a1umarstvo%20i%20ribarstvo_Biljna%20proizvodnja&px_tableid=T111_hr.px&px_language=hr&px_db=Poljoprivreda,%20lov,%20%c5%a1umarstvo%20i%20ribarstvo&rxid=fc9d580f-2229-4982-a72c-cdd3e96307d3

(junij 2016)

DZS (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske). Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo. Proizvodnja oraničnih usjeva u tonama, Republika Hrvatska, 2016b.

http://www.dzs.hr/App/PXWeb/PXWebHrv/Selection.aspx?px_path=Poljoprivreda,%20lov,%20%c5%a1umarstvo%20i%20ribarstvo_Biljna%20proizvodnja&px_tableid=T212_hr.px&px_language=hr&px_db=Poljoprivreda,%20lov,%20%c5%a1umarstvo%20i%20ribarstvo&rxid=fc9d580f-2229-4982-a72c-cdd3e96307d3

(junij 2016)

DZS (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske). Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo. Stočarstvo, 2016c.

http://www.dzs.hr/App/PXWeb/PXWebHrv/Menu.aspx?px_language=hr&px_type=PX&px_db=Poljoprivreda%2c+lov%2c+%u0161umarstvo+i+ribarstvo&rxid=fc9d580f-2229-4982-a72c-cdd3e96307d3 (junij 2016)

DZS (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske). Priopćenja i Statistička izvješća – Cijene u poljoprivredi. 2016d.

<http://www.dzs.hr/app/kalendar/PubBySearch.aspx?pString=cijene+u+poljoprivredi>

(junij 2016)

DZS (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske). Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. 2015. Državni zavod za statistiku republike Hrvatske.

http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/stat_year.htm (februar 2016)

DZS (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske). Stanovništvo u najvećim gradovima i općinama, Popis 2011a.

http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_06_01/H01_06_01.html (februar 2016)

DZS (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske). Stanovništvo prema narodnosti detaljna klasifikacija, Popis 2011b.

http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_05/H01_01_05.html (februar 2016)

ECB. Eurosystem policy and exchange rates. Exchange rates. Reference rates.

<http://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=9691296> (avgust 2016)

Eurostat. Crop statistics (from 2000 onwards), 2016a.

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=apro_acs_a&lang=en (julij 2016)

Eurostat. Agricultural holdings by agricultural area, 2016b (18. avgust 2016).

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tag00001> (08. julij 2016)

Eurostat. Collection of cow's milk, 2016c.

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tag00037&plugin=1> (junij 2016)

Eurostat. Number of dairy cows, 2016d.

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tag00014&plugin=1> (junij 2016)

Evropska komisija. Agriculture in the European Union and the Member States
Statistical Factsheets, 2016.

http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/factsheets/pdf/eu_en.pdf (avgust 2016)

Evropska komisija. Dobrodošla, Hrvaška. 2013a.

http://ec.europa.eu/news/eu_explained/130701_sl.htm (18. junij 2016)

Evropska komisija. The 2013 Agricultural Year – Agriculture in the European Union
Statistical and economic information report 2013, 2013b.

http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/agricultural/2013/index_en.htm (avgust 2016)

Evropska unija. Kmetijstvo. 2014. Urad za publikacije Evropske Unije (november 2014).

https://europa.eu/european-union/topics/agriculture_sl (junij 2016)

FAOSTAT (Food and Agriculture organization of the United Nations). Population –
Annual
population, 2016a.

<http://faostat3.fao.org/download/O/OA/E> (junij 2016)

FAOSTAT (Food and Agriculture organization of the United Nations). Inputs – Land.
2016b.

<http://faostat3.fao.org/download/R/RL/E> (08. julij 2016)

FAOSTAT (Food and Agriculture organization of the United Nations). Prices – Producer
Price Indices – Annual. 2016c.

<http://faostat3.fao.org/download/P/PI/E> (avgust 2016)

FAOSTAT (Food and Agriculture organization of the United Nations). Production -
Production Indices. 2016d.

<http://faostat3.fao.org/download/Q/QI/E> (julij 2016)

FAOSTAT (Food and Agriculture organization of the United Nations). Production – Value
of Agricultural Production. 2016e.

<http://faostat3.fao.org/download/Q/QV/E> (julij 2016)

FAOSTAT (Food and Agriculture organization of the United Nations). Trade - Crops and
livestock products. 2016f.

<http://faostat3.fao.org/browse/T/TP/E> (avgust 2016)

FAOSTAT (Food and Agriculture organization of the United Nations). Prices – Producer
prices Annual, 2016g.

<http://faostat3.fao.org/download/P/PP/E> (junij 2016)

Feletar D., Vuk R.. 2010. Geografija 4, 1. izdaja. Zagreb, Meridijani: 172–176

HGK (Hrvatska gospodarska komora). Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivrednih i
prehrambenih proizvoda. 2016a.

http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_poljoprivredaprehrana/vanjskotrgovinska-razmjena-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda-2 (avgust 2016)

HGK (Hrvatska gospodarska komora). Zemlje u vanjskotrgovinskoj razmjeni
poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda s Hrvatskom, 2016b.

http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_poljoprivredaprehrana/zemlje-u-vanjskotrgovinskoj-razmjeni-poljop-i-preh-proizvoda (avgust 2016)

HPA (Hrvatska poljoprivredna agencija). Isporučene količine mlijeka 2004–2015.

<http://www.hpa.hr/isporucene-kolicine-mlijeka/> (avgust 2016)

Kotnik T. 2015. Hrvaška makroekonomska polomija. Finance, 2015, 68: 9

Mihovec V. 2015. Nezaposlenost i inflacija u Republici Hrvatskoj i usporedba sa Češkom i Slovenijom. Diplomsko delo. Zagreb, Ekonomska fakulteta: 34

Mikuš O., Mesić Ž. in Cerjak M. 2010. Review of agriculture and agricultural policy in Croatia.V: Agriculture in the Western Balkan Countries. Volk T. (ed.) Leibnitz, IAMO: 93-121

Ministarstvo poljoprivrede. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2013. godini. Zeleno

izvješće. 2014. Uprava poljoprivrede: i prehrambene industrije.

<http://www.mps.hr/default.aspx?id=15273> (junij 2016)

SPIRIT Slovenija (Splet informacij in priložnosti za izvoznike). Gospodarske panoge Hrvaške – gospodarstvo.2016a.

http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Hrvaska/Gospodarske_panoge_4668.aspx (junij 2016)

SPIRIT Slovenija (Splet informacij in priložnosti za izvoznike). Hrvaška – statistični indikatorji za obdobje 2018–2011. 2016b.

http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Drzave_Prvi%20del/2016/Indikatorji/1_mar_Indikatorji_Hrvaska.pdf (junij 2016)

SPIRIT Slovenija (Splet informacij in priložnosti za izvoznike). Pregled gospodarskih gibanj

za posamezno državo, 2016c.

<http://www.izvoznookno.si/> (julij 2016)

The World Bank Group. Agriculture, value added (% of GDP). 2016a.

http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?name_desc=false (avgust 2016)

The World Bank Group. Employment in agriculture (% of total employment). 2016b.

<http://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS> (avgust 2016)

UMAR (Urad RS za makroekonomske analize in razvoj). Pomladanska napoved
gospodarskih gibanj 2016. 2016.

http://www.umar.gov.si/napovedi/pomladanska_napoved/napoved/zapisi/pomladanska_napoved_gospodarskih_gibanj_2016-1/100/?tx_ttnews%5Byear%5D=2016&cHash=afae379217 (september 2016)

Volk T., Erjavec E. in Mortensen K. 2014. Agricultural policy and European integration
in Southeasteren Europe. Budapest, Food and agriculture organization of the United
Nations: 172 str.

ZAHVALA

S tem diplomskim delom se končuje moje šolanje. Ob tem bi se rada zahvalila mentorju prof. dr. Emilu ERJAVCU za vso pomoč, motivacijo in dragoceni čas, ki mi ga je namenil.

Zahvala gre tudi ga. Sabini Knehtl za pomoč in spodbudo skozi celo študijsko obdobje.

Največja zahvala pa gre moji družini in prijateljem za vso izkazano pomoč in motivacijo, da sem študij pripeljala do konca.

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Anja MILAVIĆ

**HRVAŠKO KMETIJSTVO V PRIMERJAVI S
KMETIJSTVI SOSEDNJIH DRŽAV**

DIPLOMSKI DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2016